F32 №108
1

განთიადი

თფილისი

კვირა, 5 (18) მარტი.

1906

წელიწადი პირველი.

ცალკე ნომერი 3 კაპ.

გაზეთი „განთიადი" წლიურათ ღირს 6 მან., თვიურათ 50 კაპ., ცალკე ნომერი 3 კაპ. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პეტიტით პირველ გვერდზე 15 კაპ., უკანასკნელ გვერდზე 10 კაპ. რედაქციასთან მოლაპარაკება დაუბეჭდავ წერილების შესახებ შეიძლება ორიშაბათის მეტი საათამდე. დაუბეჭდავი წერილები რედაქციაში ინახება 10 დღეს. რედაქცია იმყოფება ველიკოკნიაჟ. ქუჩ., № 17.

№ 1 ყოველ-დღიური გაზეთი. № 1

გაზეთი „განთიადი" „სხივი"-ს ხელის მომწერთაც გაეგზავნება.

ამ წლის ხუთი მარტიდან გამოდის ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„განთიადი"

განთიადი წლიურათ ღირს თფილისში და თფილის გარედაც 6 მან., 5 მარტიდან წლის ბოლომდის 5 მან., თვიურათ 50 კაპ., ხოლო ცალკე ნომერი შეგაზეთეებთან 3 კაპ. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პეტიტით პირველ გვერდზე 15 კაპ., უკანასკნელზე—10 კაპ. რედაქცია ღიაა დილის 9 საათიდან ნაშუადღევის 2 საათამდე და საღამოს 5-დან 7-დე.

ხელის მოწერა მიიღება:

თფილისში

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში, ქურუკაშვილთან. ნაძალადევის უფასო სამკითხველოში მარიამ ელიავასთან. ვაგზალზე 1 კლასის ბუფეტში შალვა ქანტურიშვილთან და თვით რედაქციაში—ველიკოკნიაჟესკ. ქუჩაზე, № 17.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Редакція „Гантіади".

1906 წელს „ცნობის ფურცელი"-ს 1906 წელს

სურათებიანი დამატებით

გამოვა იმავე პროგრამით, ყოველ დღე, გარდა ორშაბათისა და დიდი უქმეების შემდეგ. დაახლოვებით თებერვლის გასულს ან მარტში გაზეთის ფორმატი **გადიდებული** იქნება. ამისათვის გერმანიიდან დაბარებულია განსაკუთრებული მსწრაფლ-მბეჭდავი მანქანა და ქაღალდი. ქაღალდი უკვე მოვიდა, ხოლო მანქანა გზაშია.

ფასი გაზეთისა:

კავკასიაში და რუსეთის ყველა ქალაქებში გაგზავნით ერთის წლით 6 მან. ერთის თვით 50 კაპ.	საზღვარ-გარეთ ერთის წლით 11 მან. ერთის თვით 1 მან.

გაზეთის ხელის მომწერთ გაეგზავნებათ სურათებიანი დამატება

დამატებაში, გარდა უცხოეთის და რუსეთის ცხოვრებიდან აღებულ სურათებისა, მოთავსებული იქნება სურათები ადგილობრივ ცხოვრებიდანაც. დამატებაში მონაწილეობას მიიღებენ, გარდა მუდმივ თანამშრომლისა მხატვარი ოსკარ შმერლინგისა და გოგიაშვილისა, მხატვრები გრინევსკი, ბერიძე და როტტერი.

„ცნობის ფურცლის" წლიურ ხელის მომწერთ ერთის მანეთის დამატებით გაეგზავნება იუმორისტული ჟურნალი „ნაკვერჩხალი".

ადრესი: Тифлисъ, редакція „Цнобисъ Пурцели".

108

უკან ვიხევთ, თუ წინ მივდივართ?

—

ამ უკანასკნელ დროს ჩვენ ქვეყანაში არა ჩვეულებრივი ამბები ხდება. სიტყვა რეაქცია არ კმარა იმ მდგომარეობის დასახასიათებლათ, რომელშიაც დღეს რუსეთის ხალხი ცხოვრობს. ჩვენ თვალწინ გვეშლება სამი თვის „მოღვაწეობის" საზარელი სურათი, სამი თვის განმავლობაში შეუჩერებლათ ცეცხლის და მახვილის გამანადგურებელი მოქმედება. ვიტემ და დურნოვომ ამ სამი თვის განმავლობაში მთელი ქვეყნიერება გააკვირვეს. არავის არ ეგონა, რომ ამ პატარა კაცუნებს ამოდენა სისასტიკის ჩადენა შეეძლო. საქმე ასე იყო.

სახელგატეხილმა და ნდობა დაკარგულმა მთავრობამ ამოძრავებულ ხალხს, პროლეტარიატის მეთაურობით, 17 ოქტომბრის მანიფესტით რამდენიმე უფლება დაუთმო და თვითმპყრობელობაზე ხელი აიღო. მთავრობის მოთავეთ და მათ შორის გრ. ვიტეს, ალბათ ეგონათ, რომ ეს დათმობა მხოლოდ ქაღალდზე დარჩებოდა, ხალხი ბრიყვია, იგი მარტო დაპირებით დაკმაყოფილდება, და ჩვენ როგორც გვიბატონებია, ისე ვიბატონებთო. მაგრამ ხალხი აღარ იყო ბრიყვი, იმან მოპოვებული უფლებებით სარგებლობა მოინდომა და ქაღალდზე აღნიშნული თავისუფლების განხორციელებას შეუდგა. გაიმართა საჯარო კრებები, მიტინგები, წარმოითქვა სიტყვები, გამოსცეს გაზეთები და წიგნები; დაფარული, საიდუმლო ორგანიზაციები მზის სინათლეზე გამოვიდენ და იწყეს „ლეგალურათ" მოქმედება. ერთი ყველამ თავისუფლათ ამოვისუნთქეთ. ყველას უკვირდა შედარებით მშვიდობიანათ ჩაიარა რევოლიუციამ ჩვენში, და იყვნენ ისეთი გულუბრყვილონი, რომლებიც მთავრობას ლოცვიდენ, დიდი ღმობიერობა და სულგრძელობა გამოიჩინა, რომ ხალხს უომრათ დაუთმო. აქ არაფერს ვიტყვით იმაზე, თუ რამდენათ მართალი იყო ასეთი შეხედულება, ვინაიდან ვინც კი ცოტათ დაკვირვებულია, ეცოდინება, თუ რამდენათ „მშვიდობიანათ" ხდებოდა რუსეთში რევოლიუცია ან თუ როგორ უხვდებოდა მთავრობა ყოველგვარ რევოლიუციურ მისწრაფებას. მაგრამ ამას აქ თავი დავანებოთ. მთავრობამ დიდხანს აღარ გვალოდინა. მან მანიფესტის გამოქვეყნებისათანავე შეუდგა თავის ჩვეულებრივ მოქმედებას და ყველა ჩქარა დარწმუნდა, რომ ხალხს ატყუილებდენ. თურმე ნუ იტყვით, არც თავისუფლებაზე, არც თვითმპყრობელობის გაუქმებაზე არავინ არ ფიქრობდა, ან ფიქრობდენ თავისებურათ: თავისუფლება ამათ წინანდულათ ესმოდათ, როცა ყოველგვარ თავისუფლებას დევნიდენ, და პიროვნების ხელუხლებლობაც პიროვნების გათელვა ეგონათ. ჩქარა გამოაშკარავდა, რომ მთავრობა უომრათ არავითარ დათმობაზე არ ფიქრობდა. იგი არავის ნებას არ აძლევდა, დაპირებული თავისუფლებით ვისმეს ესარგებლა. ხალხის დატყუილება აშკარა იყო. თურმე მთელი ეს „ისტორია" ჩვეულებრივი ოინი იყო. მაგრამ გვიანღა იყო: ხალხის აღელვება და უკმაყოფილება იმ ზომამდე იყო მიხწეული, რომ მისი ასე აშკარათ მოტყუილება აღარ შეიძლებოდა. მაგრამ მთავრობამ ახალ ოინს მიმართა: 17 ოქტომბრამდის მას თითქმის მთელ, ხალხი ოპპოზიციაში უდგა, ე. ი. როგორც პროლეტარიატი, ისე ბურჟუაზიული წრეები. 17 ოქტომბრის შემდეგ ბურჟუაზიული პარტიები მან თავისკენ მიიმხრო და პროლეტარიატი გამოაცალკევა. ვიტეს მთავრობამ (დურნოვო პირველ ხანებში არ ჩანდა) გამოაცხადა, რომ მას ვითომც კონსტიტუციის განხორციელება სურს, მხოლოდ პროლეტარიატი ხელს უშლის თავისი უკიდურესი იდეალების სახელითო. ამიტომ დამეხმარეთ პროლეტარიატის წინააღმდეგ ბრძოლაში და როცა დავამარცხებთ, შემდეგ კონსტიტუციასაც განვახორციელებთ და დღეს კი ნურას უკაცრავათ, თუ არც თავისუფლათ კრების მოხდენა შეიძლება და არც თავისუფლათ წერა და ლაპარაკიო. ბურჟუაზიულმა პარტიებმა ასეთი განცხადება მიიღეს და ვიტეს სრული უფლება მიცეს მის მიერ შედგენილი 17 ოქტომბრის მანიფესტი გაებათილებია. ვიტეს და დურნოვოს მთავრობამ ბურჟუაზიული პარტიების დახმარებით დაუწყო დევნა პროლეტარიატს. ამ დევნაში მათ დაივიწყეს არა თუ 17 ოქტომბრის მანიფესტი, არამედ ისიც კი, რაც წინეთ კანონიერების სახით არსებობდა. ჩქარა მთავრობამ ბრძოლა ქალაქიდან სოფელშიაც გადაიტანა. სამი თვის განმავლობაში რუსეთის პროლეტარიატი და გლეხობა სისხლიდან იწუროდა, ქალაქები და დაბა-სოფლები იწოდენ და იბუგებოდენ. ხალხი მისცეს ასაკლებათ და გასანადგურებლათ გამხეცებულ ჯარს და კაზაკებს. მთელი თვეების განმავლობაში ყოველივე კანონი გაუქმებული იყო და სალდათის და კაზაკის გარდა თუ რამე მთავრობა იყო, კაცს აღარ ეგონა, ვინაიდან ადამიანის სიცოცხლე და მცხოვრებთა სარჩო-საბადებელი იმათ ნებაყოფლობაზე იყო დამოკიდებული. ამ დროს მთავრობას სათავეში უდგანან ორი მინისტრი: დურნოვო და ვიტე. ყოველივე ეს სრულდება იმათი საიდუმლო და აშკარა ბრძანებებით. რა მიზანი, ან რა განზრახვა ამოქმედებდათ ხსენებულ პირთ ასე შეუბრალებლათ, ასე ფიცხათ? იმათ ამოქმედებდათ, ერთათ ერთი მიზანი, ერთათ ერთი განზრახვა: აღმოფხვრილ იქნას რუსეთის ხალხის გულიდან თავისუფლების მოპოების სურვილი. მიახწია თუ არა მთავრობამ თავის მიზანს? მოკლის თუ არა თავისუფლების საქმეს რუსეთში განსაცდელი? ამ მხრით პირდაპირ გადაჭრით უნდა ითქვას, რომ სრულებით არავითარი განსაცდელი თავისუფლებას არ მოელის, პირიქით, თავისუფლების საქმე უფრო წინ მიდის.

მართალია, დღეს ყოველივე შიშით არის გარემოცული, ყოველგან გლოვა და მწუხარებაა გამეფებული; მართალია, ბევრი თავგამოდებული მებრძოლი იმსხვერპლა დღევანდელმა ბრძოლამ; მართალია ბევრი მუშაკი მოაკლდა მებრძოლთა ბანაკს და რამდენიმეთ ხალხიც თითქო დაწყნარდა, მაგრამ ეს როდია მშვიდობიანობის მომასწავებელი სიწყნარე. ხალხი გაჩერდა და არაფერს ამბობს იმიტომ კი არა, რომ ის კმაყოფილი არის, არამედ იმიტომ, რომ საბრძოლველი იარაღი არა აქვს. მან სამუდამოთ დაკარგა დღევანდელი მთავრობის ნდობა. წინათ ზოგიერთებს კიდევ ჯეროდათ, რომ მთავრობა ასეთ გამხეცებამდე არ მივიდოდა, დღეს კი ეს აღარავის აღარ წამს. ეს კი ხალხის შეგნების გაფართოება და გაღრმავებაა. ვიტემ და დურნოვომ ამნაირათ სრულიად წინააღმდეგს მიახწიეს. დეე, ჩვენ დღეს ნუ გვექნება კრების და კავშირის თავისუფლება, ამით ჩვენ კრებებზე და კავშირზე უარს ვერ გვათქმევინებენ. დეე, ნუ მოგვცემენ თავისუფლათ წერის და სიტყვის ნებას,—ამით ჩვენ უკან ვერ დაგვახევინებენ, წინანდელ რეჟიმს მაინც ვერ გააცოცხლებენ! დეე, არღვიონ პიროვნების ხელუხლებლობა, ჩვენ მაინც ვიტყვით, ბიუროკრატიის თვითმპყრობელობა სამუდამოთ მოსპობილია. საქმეს ვერ უშველის ვერც დახვრეტა—ჩამოხრჩობა, და ვერც კატორგა და ციმბირი. რაც შეეხება მასსიურ გადაწვას და აკლებას, რაც განსაკუთრებით ვიტე-დურნოვოს დროს ცადეს ბოლოს და ბოლოს ასეთი ზომა ყოვლის უწინარეს თვით მთავრობას უთხრის ძირს და აყენებს გაკოტრების გზაზე, და ამნაირათ ხელს უწყობს ხალხის განთავისუფლების საქმეს.

ამნაირათ მთავრობამ არა თუ დააშორა ყველა ჯგუფებს და ყველა პარტიებს გარდა შავი რაზმებისა, არამედ პირდაპირ უფსკრული შექნა თავისი თავის და ხალხს შორის. ასეთ მთავრობას სიცოცხლე და ხანგრძლივობა არ უწერია. რევოლიციური პარტიების მოქმედება დროებით შესუსტდა, მაგრამ სამაგიეროთ იმათ მუშაობას ასრულებს ვიტე-დურნოვოს სამინისტრო. ჩვენ უკან არ ვიხევთ, არამედ სულ უფრო და უფრო წინ მივდივართ.

—

20 თებერვლის გამოცემულ აქტების გამო.

როდესაც რეაქცია, გასულ დეკემბრის გამარჯვებით დამთვრალი, მიეცა გაუთავებელ ვაკხანალიას, „ობივატელთა" ბრბო... სწორეთ საინტერესო სანახავი იყო. თუ ხალხის აქტიური ელემენტები გამწარებული ენერგიით სწავლობდენ, იძენდენ ბრძოლის ახალ საშუალებებს, იკრებდენ ახალ ძალღონეს ბნელეთის ქურუმთა შესამუსრავათ —და ამ მუშაობას ისინი დღესაც განაგრძობენ დაუღალავათ, — „ობივატელები" გულ-ხელ დაკრეფილნი ზევით აღაპყრობდენ ცრემლიან თვალებს, ზევიდან ელოდენ მესსიის მოვლინებას. ამათ ბანაკში ისმოდა გაუთავებელი ჩურჩული: „მანიფესტი... მანიფესტი გამოვა... უნდა გამოვიდესო... გამოდის, გამოდისო"...

20 თებერვალს მართლაც გამოვიდა უმაღლესი მანიფესტი და მასთან კიდევ ორი უქაზი უმართებულეს სენატისადმი. ამ ხელათ „ობივატელს" მოლოდინი არ გაუცრუვდა და რა თქმა უნდა, კმაყოფილია, ბედნიერია. „ობივატელი" ბედნიერია იმიტომ კი არა, რომ მას ესმოდეს დასახელებულ აქტების ძალა და მნიშვნელობა. არა, „ობივატელი" მადლიერია თავის ბედისა, რომ კვლავ შეუძლიან ილონდიალოს უსულგულო და უშინაარსო სიცოცხლე. რაც გასაკეთებელია სახელმწიფოს ახალ გეგმაზე მოსაწყობათ, ამას მაღლიდან გააკეთებენ ან უკვე გაკეთებულო, „ობივატელს" არ სჭირია თითის განძრევა, დამვრთხალ შეშინებულისთვის ისიც კმარა, რომ ფიზიკური არსებობა გადაირჩინა. მართალია ამ უკანასკნელის დიდი გარანტია, მაინც და მაინც არ იპოვება აოხრებულ იმპერიაში, სადაც 20 თებერვლის შემდეგაც, ისე როგორც 20 თებერვლამდე, გამეფებულია გუბერნატორებისა და ურიადნიკების სამხედრო დიქტატურა. მარა დავანებოთ თავი „ობივატელს" და განვიხილოთ 20 თებერვლის უმაღლესი აქტები მოქალაქობრივ და პოლიტიკურის თვალთა ხედვის წერტილიდან.

ამ აქტების ერთი უმთავრესი პუნქტია ორ პალატიანი სისტემის დაწესება. სახელმწიფო საბჭო გადაკეთებულია ზედა პალატათ. ბევრი გულ-წრფელი დემოკრატი მომხრეა ორ პალატიანი სისტემისა იმ მოსაზრებით, რომ ზედა პალატაში სახელმწიფოს ყველა განსაკუთრებულ კუთხეს, ყველა ეროვნებას ეყოლება თანასწორი რიცხვი წარმომადგენელთა და ესენი იქნებიან დარაჯნი, რომ საერთო სახელმწიფოს კანონმდებლობამ არ დაჩაგროს არც ერთი კუთხე, არც ერთი ეროვნება. ასეთი აზრის აჩრდილიც კი, რა თქმა უნდა, მოხსენებულ აქტებში არ მოიპოვება.

20 თებერვლის უქაზი ამბობს, რომ იმ კუთხეებიდან, სადაც ჯერ არ არსებობს საერობო დაწესებულებანი, სახელმწიფო საბჭოში გაგზავნიან თითო წარმომადგენელს შემდეგი გუბერნიები: ასტრახანის, ვილნოს, ვოლინის, გროდნოს, კიევის, კოვნოს, კურლიანდიის, ლიფლიანდიის, მინსკის, მოგილიოვის, ორენბურგის, პოდოლის, სტავროპოლის, ესტლიანდიის და დონის ოლქი. პოლონეთიც ირჩევს ექვს წარმომადგენელს (3. III).

გალიბერალებული რეაქციონერები და გარეაქციონერებული ლიბერალები, ისე როგორც წმინდა წყლის ლიბერალებიც ირწმუნებიან, რომ რუსეთში ორპალატიანი სისტემა აუცილებლათ საჭიროა, ვინაიდან ეს სისტემა საზოგადო წესია კონსტიტუციონურ ქვეყნებშიო. (მაგალითათ თითქმის მთელი ევროპა და ამერიკა). დიახ, მართალია უმეტეს ნაწილათ ორპალატიანი სისტემა არსებობს, მარა იპოვება აგრეთვე ერთ პალატიანი სისტემაც. ჩვენთვის საჭიროა ვიცოდეთ ზედა პალატის სახით რისთვის გვევლინება სახელმწიფო საბჭო? ამისათვის საკმაოა გავიგოთ როგორია მისი შედგენილობა მომავალ კონსტიტუციაში. 20 თებერვლის აქტების მიხედვით, სახელმწიფო საბჭოს წევრთა ერთ ნახევარს ნიშნავს უმაღლესი მთავრობა, ხოლო მეორე ნახევარს ირჩევენ მართლმადიდებელ ეკლესიის სამღვდელობა, თავად-აზნაურობა, საგუბერნიო ერობანი, ვაჭრობა-მრეწველობა და ბირჟის კომიტეტები და საიმპერატორო აკადემია-უნივერსიტეტები.

მანიფესტში ნათქვამია, რომ წარმომადგენლებს ირჩევს მართლმადიდებელი სამღვდელოება, ხოლო უქაზში განმარტებულია, რომ მათ ირჩევს უწმინდესი სინოდი, რაც ეთანასწორება იმას, რომ მათ პირდაპირ ნიშნავდეს უმაღლესი მთავრობა.

თუ როგორია დანიშნულ წევრების ავკარგიანობა, ეს უკვე კარგათ იცის ხანგრძლივი და მწარე გამოცდილებით, იმავ წევრებისაგან დატანჯულ, რუსეთის ხალხმა. მანვე კარგათ იცის თუ ვისი მოსამსახურე იქნებიან მსხვილ მემამულის, მონარქიულ თავად-აზნაურობის, მსხვილ ბურჟუაზიის და საგუბერნიო ერობის წარმომადგენლნი. რაც შეეხება მეცნიერების წარმომადგენელთ უნდა გვახსოვდეს, რომ თუ დღეს—განსაკუთრებულ პოლიტიკურ პირობების გამო—უმაღლეს სასწავლებლებში კიდევ ტრიალებს ლიბერალურ-დემოკრატიული სული, ხვალ, როცა დამყარდება კონსტიტუცია—თუნდაც კუდ-მოკვეცილი—ეს სასწავლებლები—ისე როგორც ეს ევროპაშია—გადიქცევიან იმ სანერგეთ, სადაც იზრდებიან კაპიტალისტურ ექსპლოატაციის ნაფიცი ვექილები.

მარა წევრთა სხვა და სხვა კატეგორიების განხილვაშიაც რომ არ შევიდეთ, საკმაოა აღვნიშნოთ, რომ საკანონმდებლო სახელმწიფო საბჭოში, სადაც საქმეები წყდება ხმის უმეტესობით, უმრავლესობას შეადგენენ მთავრობისაგან მოვლინებული წევრები. ცხადია ასეთი შედგენილობის ზედა პალატა ბურჯი იქნება რეაქციისა.

შეუწყნარებელის შესაწყნარებლათ ევროპის მაგალითებზე გვითითებენ, მარა იმას კი აღარ ამბობენ, რომ იქ, ზედა პალატა ფაქტიურათ ემორჩილება ქვედა პალატას. დღეს იქ ძალიან იშვიათია, რომ ზედა პალატა ქვედას წინააღმდეგ წავიდეს ხოლმე. იქ ქვედა პალატის ხელშია ბიუდჯეტი, ე. ი. მთელი სახელმწიფო მექანიზმის ქახრაკი; იქ ქვედა პალატის ხელშია სამინისტროს ბედ-იღბალიც. სულ სხვა გვარათ არის მოწყობილი რუსეთის განზრახული ზედა პალატა (სახ. საბჭო). აქ—საცაა არ იპოვება არავითარი საპარლამენტო ტრადიცია—ზედა პალატა იმავე უფლებით არის აღჭურვილი, რაც ქვედა პალატა. ორივე პალატას თანასწორათ უჭირავთ სახელმწიფო ბიუდჯეტის საქმე, ორივეს თანასწორათ ეკუთვნის ინტერპელლაციის (შეკითხვის) უფლება. ასე რომ მაგ, თუ ვინიცობაა, სახელმწიფო დუმა პროგრესიული გამოდგა, სახელმწიფო საბჭოს ყოველთვის შეეძლება შეზღუდოს იგი. სახელმწიფო საბჭოვე თავის მრისხანე „ვეტო"-ს (უარყოფას) დაადებს „დუმისაგან მიღებულ ყველა კანონ-პროექტს, რომელიც კი მას არ მოეწონება.

ამ გვარათ ცხადია რისთვის არის მოვლენილი სახელმწიფო საბჭო, და როგორია მისი დანიშნულება. იგი ენიან ლაგამს ამოსდებს სახელმწიფო „დუმას".

ახლა ისიც ვიკითხოთ, განა სახელმწიფო „დუმა" ისეთი თოხარიკი, ისეთი ფეხ-მარდი იქნება, რომ მისთვის კიდევ დასჭირდეთ რკინის ლაგამი? რას წარმოადგენს თვითონ „დუმა"?

იგი განიხილავს სამინისტროსაგან თუ სახელმწიფო საბჭოსაგან წარმოდგენილ კანონ-პროექტებს. „დუმას" უფლება აქვს მოახსენოს სამინისტროს, რომ მას სურს ამა თუ იმ არსებულ კანონის გაუქმება, შეცვლა ან ახალის შემოღება: სამინისტრო ადგენს შესაფერ კანონ-პროექტს, ან სულ უყურადღებოთ სტოვებს „დუმის" სურვილს. უკანასკნელ შემთხვევაში „დუმას" შეუძლიან კანონ-პროექტის შედგენა მიანდოს თავის განსაკუთრებულ კომისიას. მარა რაიმე საკითხი მხოლოდ მაშინ შეიძლება აღიძრას „დუმაში", თუ იგი ხელ მოწერილია ოცდაათი დეპუტატის მიერ. „დუმას" უფლება არა აქვს შეეხოს სახელმწიფოს ძირითად კანონებს. რა კანონები იგულისხმება აქ?—„დუმაში" შესვლისათანავე დეპუტატი ხელ-მოწერილ აღთქმასა დებს, რომ წმინდათ დაიცავს ერთგულებას სრულიად რუსეთის თვითმპყრობელ ხელმწიფისადმი, ხოლო კონსტიტუციის ერთგულებაზე კი ხსენებაც არ არის აღთქმის ფორმულაში. ცხადია, რომ „დუმას" უფლება არა აქვს შეეხოს თვითმპყრობელობის პრინციპს და მასთან შეერთებულ კანონებს. მთავრობას შეეძლება სახელმწიფოს ძირითად კანონებს კიდე უფრო ფართო განმარტება მისცეს.

სახელმწიფო „დუმას" ინტერპელლაციის უფლება აქვს, მარა სამინისტროს შეუძლიან პასუხი გასცეს, შეუძლიან უპასუხოთაც დასტოვოს, თუ ამას საჭიროთ დაინახავს რაიმე სახელმწიფო მოსაზრებით.

დასასრულ, სახელმწიფო „დუმის" მოწვევა, სესიების ხანგრძლივობა და დახურვა დამოკიდებულია ხელმწიფის უქაზზე. ამასთანავე, „დუმის" კანიკულების განმავლობაში უმაღლეს მთავრობას უფლება ეძლევა გამოსცეს ხოლმე ყოველგვარი დროებითი საკანონმდებლო ზომები; ხოლო ესენი ვერ შეეხებიან სახელმწიფოს ძირითად

[illegible]კანონებს, მაგრამ ამ უკანასკნელთ ხომ ვერც „დუმა“ შეეხება. ეს ზომები გაუქმებულათ [illegible]ითვლება, უკეთუ სამინისტრო ხელ-ახლათ შეკრებილ „დუმას“ არ წარუდგენს [illegible]რი თვის განმავლობაში (დღიდან სესიის განახლებისა). მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ [illegible]რთი თვისა და 29 დღის შემდეგ კვლავ დახურეს „დუმის“ სხდომები. მაშინ დროებით [illegible]კანონმდებლო ზომები ისევ განაგრძობენ [illegible]ქმედებას. ამგვარათ მთავრობას საშუალება ეძლევა თვითონ დარჩეს კანონმდებელი, თვითონ იყოს სახელმწიფოს ნამდვილი მმართველი და გამგე. „დუმა“ კი, საკანონმდებლო ფუნქციებს წართმეული, იარსებებს მხოლოდ იმისთვის, რომ მან მთავრობის კრედიტი აღადგინოს ევროპის ბირჟაზე.

ყველა ზემოთ ნათქვამთან გაიხსენეთ ისიც, რომ სახელმწიფო „დუმაში“ დეპუტატები ირჩევიან ორ, სამ და ოთხ სართულიან საარჩევნო სისტემით, რომ არჩევნები წოდებრივი და ცენზიანი, რომ საარჩევნო „კამპანია“ უკვე გამოცხადებულია და ხალხი კი მაინც მოკლებულია სიტყვის და კრებების თავისუფლებას, მოკლებულია ადამიანის ელემენტარულ უფლებებს, ქვეყანას სულს უხუთავს ომიანობის დროის წესები. გაიხსენეთ ყველა ეს და თქვენ ნათლათ წარმოგიდგებათ ის კონსტიტუცია, რომელსაც ანიჭებენ რუსეთის იმპერიის ხალხს...

ლ. ფირალი.

ახალი ამბები

თფილისი

ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი **არსენ პავლეს ძე ჯორჯიაშვილი**, რომელსაც გენ. გრიაზნოვის მოკვლას აბრალებდენ, სამხედრო სასამართლოს განაჩენით **უკვე ჩამოახრჩვეს 1 მარტს**, დილის 7 საათზე, ორთაჭალაში საგუბერნიო საპყრობილის ეზოში. ჯორჯიაშვილთან სიკვდილის წინ მღვდელი მისულა და უთხოვნია ელოცა, მაგრამ ჯორჯიაშვილს უარი უთქვამს. მამასთან ჯორჯიაშვილმა სიკვდილის წინ სულ რამდენიმე წუთი ილაპარაკა თურმე. შემდეგ ჯალათმა ტომარა ჩამოაცვა თავზე და სახრჩობელაზე აიყვანა, მაგრამ ჯალათის „უვიცობით“ ჯორჯიაშვილი ბევრი ეწვალა თურმე სანამ სამუდამოთ განუტევებდა ტანჯულ სულს.

✦ **პროკლამაციები**. თფილისის ქუჩებში ამ დღეებში ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სამართველოს ერთი ჯგუფის მიერ ხელმოწერილი პროკლამაციები გააკრეს. პროკლამაციაში ნათქვამია, სხვათა შორის, რომ რევოლიუციონერებმა ქვეყანა დაღუპეს თავიანთის პროპაგანდით და გაფიცვებით, საჭიროა მათ წინააღმდეგ ბრძოლაო. რუსეთში ყველა ქალაქებში დაარსდა პატარ-პატარა ჯგუფი პატრიოტებისა, რომელთა მიზანია რევოლიუციონერთა წინააღმდეგ ბრძოლაო. „ყველა ერთისათვის და ერთი ყველასათვისო“, ასე თავდება პატრიოტთა ფურცელი.

✦ **ჩხრეკა**. ამ უკანასკნელ დღეებში თფილისში ძლიერ გახშირდა სახლებისა და ბინების ჩხრეკა. 2 მარტს ღამით, სხვათა შორის შეუდგენ ჩხრეკას დიდუბეში, სადაც ერთ დუქანში, ნავავ-ქვეშ ყუმბარა იპოვნეს. ამის გამო დაატუსაღეს 25 კაცი. გაჩხრიკეს აგრეთვე რამდენიმე სახლი ავჭალაში, სადაც მხოლოთ რამდენიმე ბერდანის თოფი უპოვნიათ.

✦ თფილისში გაფიცვის მოხსნის შემდეგ ადგილობრივ პერიოდულ ორგანოებში **შეჩერებულ იქმნენ „მავნე მიმართულების“** გამო: „სხივი“, „ვოზროჟდენიე“, „კავკაზსკოე უტრო“, „პატარა გაზეთი“, რუსული სატირული ჟურნალი „კუკურეკუ“ (ამის მხოლოთ ერთი ნომერი გამოვიდა) და „ნოვოე ობოზრენიე“. ამათში „პატარა გაზეთის“ და „ნოვოე ობოზრენიეს“ რედაქციებს „დანაშაულის“ ზოგიერთ შემამცირებელ გარემოებათა მიხედვით ნება მიეცათ სამხედრო წესების მოხსნამდეც განაახლონ გაზეთების გამოცემა. ქართულ პერიოდულ ორგანოებს კიდევ მოემატა ერთი სახელდობ „ახალი დროება“ ლ. ბახტაძის რედაქტორობით. დღიური „ივერია“ გაფიცვის შემდეგ მხოლოდ დღეს, 5 მარტს გამოდის და ისიც ყოველ-კვირეულად გადაკეთებული. დღეს გამოვა ყანჩელის რედაქტორობით გაზ. „სოვრემენნიკი“.

✦ როგორც გადმოგვცეს, ადგილობრივ **სალდათთა ერთ ჯგუფს მიუმართავს ამხანაგებისთვის**, ამას შემდეგ აღარ იხმარონ სიტყვა „აზიატი“, რომელსაც ხშირათ არარუს ამხანაგებს უწოდებდენ. ჯგუფი უხსნის თურმე ამხანაგებს, რომ სამშობლოს განთავისუფლებისათვის ბრძოლაში ერთნაირათ იღებენ მონაწილეობას, როგორც რუსნი, ისე არა-რუსნიცო.

✦ დასავლეთ საქართველოდან ჩამოსულნი გვარწმუნებენ, რომ იმ ერთათ-ერთ ქართულ გაზეთში, რომელიც ასე—თუ ისე უტყუარ ფაქტებს იძლევა დასავლეთ საქართველოში დატრიალებულ უბედურებისას, **ნახევარიც არაა გამოქვეყნებული** იმისი, რაც ნამდვილათ ხდებაო.

✦ არსდება **გამომცემელი ამხანაგობა — „პროლეტარი“** მოსწავლეთა ინიციატორობით.

✦ მეტეხის ციხიდან **გაანთავისუფლეს დაპატიმრებული მოფოსტა-ტელეგრაფის მოხელენი** განთავისუფლებულთ ას-ასი თუმანი გირაო მოსთხოვეს. არ გაანთავისუფლეს მხოლოდ ბიუროს თავმჯდომარე ბ-ნი შური და ბიუროს წევრები—გერმანოვიჩი, კვერკველაძე და საყვარელიძე.

✦ 3 მარტს მეტეხის **საპყრობილიდან გაანთავისუფლეს** იანვარში დაპატიმრებული შალვა ქანტურიშვილი.

✦ ქალაქის გამგეობამ მიიღო სია იმ პირთა, რომელთაც უფლება ეძლევათ **სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნებში** მონაწილეობის მიღებისა. სიაში მოხსენებული არიან წარმომადგენელნი შემდეგ დაწესებულებათაგან: 1) საოლქო სამხედრო-საბჭოთლო სამმართველოდან, 2) საოლქო სამხედრო-საინტენდანტო სამმართველოდან, 3) თფილისის სამხედრო ჰოსპიტლიდამ, 4) ქალების მესამე გიმნაზიის დირექციიდან, 5) ულუნხანლუ-ჯულფის რკინის გზის სამართველოდან და სხვ.

✦ როგორც გავიგეთ, კავკასიის პოლიციის უფროსი შირინკინი რომელიც ამ დღეებში ბაქოში წავიდა, იქიდან დაბრუნების შემდეგ სხვა ქალაქებშიც გაემგზავრება და პოლიტიკურ ტუსაღთა მდგომარეობას გამოიძიებს. უდანაშაულოთ დაჭერილთა შესახებ **გენ. შირინკინი** განკარგულებას მოახდენს, დაუყოვნებლივ განთავისუფლებულ იქნენ.

✦ თფილისის ქალაქის ლომბარდის გამგემ ქალაქის გამგეობაში წარმოადგინა **ლომბარდის** ანგარიში მდგომარე წლის პირველ მარტამდე. ანგარიშიდან სჩანს, რომ 1905 წლის განმავლობაში ლომბარდს 15,388 მ. 76 კაპ. მოგება დარჩენია.

✦ ხვალ, 6 მარტს, საღამოს 8 საათზე, თფილისის ქალაქის საბჭოში დანიშნულია **მორიგი კრება** ქალაქის გამგეობისა. განსახილველია სხვათა შორის შემდეგი საგნები: 1) ქალაქის თავის მოხსენება საგუბერნიო საპყრობილისა და მეტეხის ციხის ტუსაღთათვის საზრდოს მიცემის შესახებ; 2) სია 1906 წლის განმავლობაში ქალაქის შემოსავალ-გასავლისა საფინანსო კომისიის დასკვნით; 3) ქალაქის თავის მოხსენება იმ ხმოსნების შესახებ, რომელნიც გამგეობის 20 და 27 თებერვლის კრებებს არ დასწრებიან; 4) გამგეობის მოხსენება იმის შესახებ, რომ სამხატვრო სასწავლებელში აღდგენილ იქმნას სწავლება ყველა საგნების დედა-ენაზე.

✦ სამშაბათს, 7 მარტს, საღამოს 8 საათზე მოხდება კრება თფილისის **კ.-დემ. პარტიის ბიუროს** წევრებისა ბიუროს თავმჯდომარის გ. მ. თუმანოვის სახლში. კრებაზე განიხილავენ თუ როგორ მოაწყონ თფილისში დრო-გამოშვებით ლექციების კითხვის საქმე. ჰფიქრობენ ყოველ კვირა წაიკითხონ ლექცია არტისტიულ საზოგადოების შენობაში, ხოლო სხვა დღეებში კი ქალაქის სხვადასხვა ნაწილში.

✦ გაზეთ „**კავკაზ. რაბოჩი ლისტ.**“-ის რედაქტორებს ი. თამამშევს და ნ. ზ. ელიოზოვას, რომელთაც სამოსამართლო პალატამ ერთი წლით საპყრობილეში დამწყვდევა მიუსაჯა, საქმე სენატში განუსაჩივრებიათ.

✦ რაჭიდან „ცნ. ფ.“-ს ატყობინებენ, რომ იანვრის დამლევს პოლკოვნიკი გაგარილოვის რაზმი ზარბაზნებით და ტყვიის მტყორცნელებით სოფ. ხვანჭკარაში მოვიდა და მცხოვრებთ სხვათა შორის მოსთხოვა აზნ. გრ. ყიფიანის მკვლელი. მცხოვრებთ ეს უკანასკნელი მოთხოვნილება რამდენჯერმე თებერვალს უნდა დაეკმაყოფილებინათ. რადგანაც აღნიშნულ დროს ვერ დააკმაყოფილეს, მკვლელი ვერ იპოვნეს, ამისათვის ყოველი მხრიდან **სოფელს ცეცხლი გაუჩინეს**. დაიწვა 48 მოსახლე, მთელი მათი ავლა-დიდებით. ქალები და ბავშვები ტყეს შეეფარენ.

✦ თფილისში დაარსდა **წიგნების გამომცემელი ამხანაგობა სახელწოდებით „ამხანაგი“**. ამხანაგობა უკვე შეუდგა წიგნების ბეჭდვას. ამ ჟამათ ბეჭდავს: „ორი ბრალსა გვდებენ“ (Два Міра) ლიბკნეხტისა. მზადდება დასაბეჭდათ: „კლასობრივი ინტერესები“—კაუცკისა, „საფრანგეთის დიდი რევოლიუცია“—ბაქსისა, „პარიჟის კომუნა“ მისივე, „აგრარიული კითხვა რუსეთში“—კაუცკისა, „ჩარტისტთა მოძრაობა“—ბორგკაიმისა, „სოციალური რევოლიუცია“—კაუცკისა, „ინტელიგენცია და პროლეტარიატი“ მისივე, „ოქროს თაყვანის ცემა“—ლაფარგისა, „გერმანიის მუშათა პარტიის პროგრამა“—კაუცკისა, „შრომა და სიზარმაცე“—ლაფარგისა, „გლეხთა ომები“—ენგელსისა, „ბასტილიის აღება“ და სხ. ამხანაგობის ადრესი—„განთიადის“ რედაქცია.

✦ 3 მარტს, **გაანთავისუფლეს ამიერ-კავკასიის რკინის გზის შემდეგი მოსამსახურენი**: ალექსანდრეპოლის ციხიდან—მელიტონ სოსელია, ნესტორ ჩაგუნავა, ბაგრატ კოშკაშვილი, მიხეილ ცინცაძე, პეტრე ვაშაკიძე, ნიკოლოზ მაკაცარაშვილი, დავით შველიძე, ონისიმე ბარამიძე, იასონ ხინველი, მიხეილ ხოპერია, ბოლესლავ კორსაკი ერმილე გიგინეიშვილი, [illegible] ალექსანდრე [illegible], ივანე [illegible], არშალუის სუკიასიანცი, ვასილ [illegible]ელიშვილი, ლავრენტი გეგუჩაძე, ალექსანდრე ქაჯია, ნიკიტა ჩიტაია, სერგეი ვლადიკინი, ალექსანდრე ჯინორიძე; ყარსის ციხიდან— [illegible]შვილი, [illegible]ძე. ივანე [illegible]ძე, ალექსი [illegible]შვილი, სერგეი [illegible]შვილი, ზაქარია [illegible]შვილი, მიხეილ ტყეშელაძე, ალექსი [illegible], [illegible] [illegible], ნიკოლოზ თუხარელი, [illegible]ძე; ტფ. მეტეხის საპყრობილიდან— [illegible] ჩვიდმეტი კაცი: ელისაბე [illegible], [illegible] ჩილინგაროვი, ალ. მ. [illegible]შვილი, [illegible] კალოიანი, ი. ბონდარენკო, ტ. [illegible], სამოელ სეიტელნიკოვი, მ. [illegible], მ. სროკა, ე. და გ. თუთბერიძენი, [illegible]ენკელია, ნ. და ვ. გამყრელიძენი, [illegible], ს. კოჯირაშვილი, ფ. [illegible], ა. ხოფერია, ვ. ბერიძე, ი. [illegible], [illegible], მ. სოფრომაძე, ალ. [illegible], ა. [illegible]ძე, გ. დუნდუა, ივანე [illegible], ივანე ბაზინსკი, ბ. მანაგაძე ელ. [illegible], [illegible], პ. კობახიძე, ე. კეთილაძე, თ. [illegible], [illegible], ს. ცხოლაძე, ნ. კოჩევენიკოვი, ს. [illegible], [illegible], დ. გვინე, დ. ბაბულაძე, ნ. [illegible], [illegible], ა. ლოპარი, რ. ვინცაძე, [illegible], [illegible], ი. დანილოვი, პ. გლებსკი, [illegible], [illegible], ს. კამიშკირცევი, ვ. [illegible], [illegible], ვ. სიდოვსკი, კ. ბერნოტასი, ნ. [illegible], [illegible], ი. სანძე, კ. გრიგოლია, [illegible] და პ. ტიკსი.

✦ ყველა ის ყმაწვილი კაცები, [illegible] წლეულს კენჭი ერგოთ, [illegible] [illegible]ლად, **რუსეთში გაიგზავნენ**. [illegible] რამდენსიმე პროცენტს [illegible] [illegible] ხოლმე.

✦ საგუბერნიო საზოგადოების [illegible] ივანე ინაშვილი (პოლიტიკური [illegible]) გენერალ-გუბერნატორის ბრძანებით **დაპატიმრებულ იქნა სამი თვით დუშეთის ციხეში**.

✦ ჩვენმა რედაქციამ მიიღო [illegible]-მიერ გამოცემული შემდეგი **ახალი წიგნები**: „როგორ უნდა მოხდეს ხალხის [illegible] [illegible]დგენლების არჩევნები?“ ა. ლომთათიძისა, [illegible] ფ. 4 კაპ.; „თავისუფლებისთვის მებრძოლ[illegible]“ თარგმ. ა. ლომთათიძისა, ფ. 5 კაპ.; „[illegible] სიტყვა-თავისუფლება, თანასწორობა, ძმობა“, ივ. მაჭავარიანისა, ფასი 5 კაპ.; „[illegible] ბურის ამბავი“, თარგმ. ა. ნინიძისა,—ფ. [illegible] კპ.

✦ გრაფინია ვორონცოვა-დაშკოვის [illegible] ხარჯით თფილისის წმ. ნინოს სასწავლებელთან დაარსდა სამღვდელო მოსწავლე მაჭედლიანთათვის. აქ შეუძლიათ [illegible] სხვა სასწავლებელში მოსწავლე მაჭ[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]: გრაფინია ვ.-დაშკოვისა, ამ სასწავლებლის მზრუნველი კნ. [illegible]

ფელეტონი

საუბარი მკითხველთან დღევანდელ მდგომარეობაზე.

დღეს აქა-იქ გაიგონებ—მორჩა, რევოლიუცია დამარცხდა!, რევოლიუცია ჩაქრა! მართლია თუ არა ეს? განა რევოლიუციის საბოლოოთ დამარცხება შეიძლება? ის რევოლიუცია, რომლის საბოლოოთ დამარცხება შესაძლებელია, რევოლიუცია არ არის. საბოლოოთ დამარცხება და ჩაქრობა შეიძლება მხოლოდ ისეთი უეცარი აფეთქების, რომელსაც წუთიერი, ზერელე და სუბუქი მიზეზები იწვევს; რომელიც, როგორც უეცრათ ჩნდება, ისე უეცრათვე ქრება. ჰო-და, ნუ თუ ის დიადი მოვლენა, რომელსაც რუსეთის რევოლიუციას ვუწოდებთ, ასეთი უბრალო და წუთიერი აფეთქებაა და სხვა არაფერი?! ნუ თუ რუსეთის რევოლიუციაც ასეთი წუთიერი, წარმავალი და მსუბუქი მიზეზებისაგან არის წარმოშობილი? თუ ჰო, მაშინ, რასაკვირველია, ამ რევოლიუციის საბოლოოთ დამარცხება და ჩაქრობაც შესაძლებელი იქნებოდა, რადგან მთავრობა ადვილათ შეიძლებდა რევოლიუციის გამომწვევე ზერელე და მსუბუქ მიზეზების მოსპობას და, ხომ მოგეხსენებათ, თუ მოსპობილ იქნება მიზეზი, მოისპობა მისი შედეგიც. მაგრამ საქმეც სწორეთ იმაშია, რომ რუსეთის დღევანდელი რევოლიუცია წარმოშობილია არა უეცარ, ზერელე და მსუბუქ მიზეზებისაგან, არამედ ის შეუქმნია ღრმა ისტორიულ მიზეზებს; ეს უეცარი, წუთიერი და ადვილწარმავალი აფეთქება კი არ არის, არამედ ანგრძლივი ისტორიული აქტია, ღრმათ ფესვებ-გადგმული ძლევამოსილი მოძრაობა. ამ რევოლიუციას თითო-ოროლა ადამიანი ან გმირების ჯგუფი კი არ ახდენს, ამაში მონაწილეობას იღებს, მას წინ მიუძღვება თითქმის მთელი ხალხი. და ეს აი როგორ ხდება.

ხალხისათვის კვლავ ისე და იმავე პირობებში ცხოვრება, როგორც ის დღემდე ცხოვრობდა, ყოვლათ შეუძლებელია. ასეთ პირობებში ყოფნა-ცხოვრება სულს ხდის ხალხს, ძირს უთხრის მის არსებობას, სიცოცხლეს უწამლავს, აუტანელ, საშინელ ტანჯვა-წვალებას აყენებს. ასეთ გამწარებულ სიცოცხლეს მოსვენებული სიკვდილი სჯობია. მაშასადამე, ან მოსვენებული სიცოცხლე, ან მოსვენებული სიკვდილი! რასაკვირველია, ყველა პირველს (მოსვენებულ სიცოცხლეს) ამჯობინებს მეორეს (მოსვენებულ სიკვდილს) და ამიტომ თავგამოდებით ცდილობს ისევ სიცოცხლე შეირჩინოს, მაგრამ ისე კი, რომ ეს სიცოცხლე მოსვენებული გახადოს, ამისათვის კი აუცილებლათ საჭიროა მოსპოს ის აუტანელი პირობები, რომლებიც სიცოცხლეს უწამლავს მას, ათას გვარ საშინელ ტანჯვა-წამებას აყენებს და სულს ხდის. მაგრამ ამ პირობების მოსპობა კი შეიძლება უმთავრესათ იმით, თუ მთელი დღევანდელი პოლიტიკური წესწყობილება ძირიანათ იქნება შეცვლილი და გადაკეთებული, რადგან უმთავრესათ სწორეთ ეს წესწყობილება ჰქმნის ამ აუტანელ და სულის ამომხდელ პირობებს. ეს წესწყობილება გახლავთ ის თვითმპყრობელი ბიუროკრატია, რომელიც გამუდმებით ძარცვავს ხალხს, ყველაფერს ართმევს მას და არაფერს კი არ აძლევს, უკანასკნელ საცხოვრებელ სახსარს ჰგლეჯს ხელიდან, ამშევს, აშიშვლებს, აწიოკებს, ამასთან თვითმპყრობელობა სისტემატიურით ხელს უშლის ხალხში სწავლა-ცოდნის და შეგნების შემუშავებას; მუხრუჯს უქერს ხალხის სწავლა-განათლებას, ნებას არ აძლევს ხალხს თავისუფლათ შეიკრიბოს, თავისუფლათ ილაპარაკოს, თავისუფლათ წეროს, კავშირები დაარსოს და სხ... თვითმპყრობელ მთავრობას ესმის, რომ ყოველივე ასეთი თავისუფლების და სწავლა-განათლების შემწეობით ხალხი შეიგნებს თავის ინტერესებს, კარგათ გაიცნობს თავის მტერ-მოყვარეს; ყველაზე უფრო მოსისხლე მტრათ დღეს-დღეობით სწორეთ მას, თვითმპყრობელობას, იცნობს და ყველაზე უწინ სწორეთ მის დამხობას მოინდომებს. ამიტომვე თვითმპყრობელობა სასტიკათ დევნის ხალხის ისეთ მოქმედებასაც კი, რომელიც პირდაპირ მთავრობის წინააღმდეგ როდია მიმართული, არამედ წარმოადგენს ბრძოლას „ხაზეინების“ წინააღმდეგ; სდევნის ყოველ ასეთ საწინააღმდეგო მოქმედებასაც იმიტომ, რომ მისი შემწეობით ხალხი სწავლობს საზოგადოთ წინააღმდეგობის გაწევას და, მაშასადამე, ისწავლის მთავრობის წინააღმდეგობასაც.

ამნაირათ თვითმპყრობელი მთავრობა ძარცვავს, ყვლეფს და გლეჯავს ხალხს და თან მაგრათ ხელფეხს უბოჭავს, რომ მან ვერ შეიძლოს ვერავითარი წინააღმდეგობის გაწევა. მაგრამ ხალხს რაც უნდა მაგრათ ქონდეს ხელფეხი შებოჭილი, როდესაც ათასგვარი შევიწროება მას მეტის-მეტათ გაამწარებს და როდესაც ასეთ აუტანელ სიცოცხლეს მოსვენებულ სიკვდილს ამჯობინებს, მაშინ ის აღარ მიხედავს არავითარ შებოჭვას, არავითარ აკრძალვას, აღარ უცდის მთავრობისაგან ნების აღებას თავისუფლათ მოქმედებისათვის და კიდეც იწყებს თავის ნებაზე მოქმედებას, თავისუფლათ მოძრაობას და სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლას აუტანელ პირობების მოსასპობათ, სულის ამომხდელ პოლიტიკურ წყობილების ძირიანათ შესაცვლელათ, ერთი სიტყვით **რევოლიუციის მოსახდენათ**.

ამნაირათ იწყებს ხალხი რევოლიუციას სტიქიურათ, ანგარიშ-მიუცემლათ, **შეუგნებლათ**. თვით ცხოვრების **აუტანელი პირობები**, ღრმა სოციალური (საზოგადოებრივი) და პოლიტიკური მიზეზები აუცილებლათ აიძულებს მას ბრძოლას და რევოლიუციის მოხდენას.

მაგრამ რუსეთის რევოლიუციის **აუცილებლათ მოხდენას** დიდათ შეუწყო ხელი, გააადვილა და დააჩქარა **შეგნებამ**. რამდენს არ ეცადა მთავრობა არ შეეშვა ხალხში შეგნების შუქი, ამ შუქმა მაინც შეატანა იქ. ყოვლად შეუძლებელიც იყო არ მომხდარიყო ეს. თუმცა მთავრობა ყოველ ღონეს ხმარობდა ხელი შეეშალა ხალხში შეგნების [illegible]ებისათვის, მაგრამ მეორე მხრით, ის—რასაკვირველია, ძალა-უნებურათ—ხელსაც კი უწყობდა მას. და ეს აი როგორ მოხდა: რუსეთში, ისე როგორც სხვა ქვეყნებშიაც, ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება ბუნებრივათ **აუცილებელი** იყო. ამასთან, მთავრობასაც ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება ძალიან სასარგებლოთ მიაჩნდა, უმთავრესათ, რასაკვირველია, თავისი საკუთარი ჯიბისათვის,—რადგან თავის მიერ უკვე კუდამდე გაყვლეფილ ხალხს ბლომათ ტყავს ვეღარ აძრობდა, ხოლო ვაჭრობა-მრეწველობის გაძლიერება კი ახალ შემოსავლის წყაროს პირდებოდა მას, ამიტომ მთავრობამ გადასწყვიტა ხელი შეეწყო ამ სანატრელ წყაროს გაფართოებისათვის, ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარებისათვის და აი **სწორეთ ამით მან ხელი შეუწყო ხალხში შეგნების შუქის შესვლას**. საქმე იმაშია, რომ ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება [illegible] აუცილებლათ [illegible] [illegible]-ხაროდების მუშათა [illegible], სამრეწველო პროლეტარიატის გამრავლება, [illegible] ამ პროლეტარიატის თავში კი **აუცილებლად იბადება შეგნების შუქი**,—დიახ, აუცილებლათ! მთელი მისი ცხოვრება, მთელი მისი მდგომარეობა, მისი მუშაობის პირობები აუცილებლათ ბადებს მის თავში ისეთ ფიქრებს და აზრებს, რომლებიც თანდათან გარკვეულ შეგნებათ ყალიბდება. ქარხნის მუშა აშკარათ და პირდაპირ ხედავს თავის მყვლეფელს, ის აშკარათ და პირდაპირ ხედავს, თუ როგორ ძარცვავს მას ხაზეინი, აშკარათ და პირდაპირ ხედავს, რომ ყოველ გვარ სიმდიდრეს მუშა ჰქმნის სიმწრის ოფლის ღვრით, ამის მიუხედავათ ამ სიმდიდრის უმეტეს ნაწილს მისი ხაზეინი ითვისებს, რომელიც თითქმის არაფერს აკეთებს, ხელსაც არ ანძრევს, და მუშების მიერ შექმნილ სიმდიდრით განცხრომა-ფუფუნებაში ცხოვრობს,—მაშინ როდესაც თვით სიმდიდრის შემქნელნი წელ-გაწყვეტით მომუშავენი ნახევრათ მშიერ-ტიტველი არიან, და პირუტყულათ ცხოვრობენ. უკვირდებიან, უფიქრდებიან მუშები ყველაფერ ამას, ერთმანეთს უზიარებენ ასეთ ფიქრებს, რასაც დიდათ ხელს უწყობს მათი ერთათ ერთ ქერ ქვეშ [illegible]ლათ მუშაობა, და თანდათან სულ უფრო ნათლათ იგნებენ თავიანთ მდგომარეობას, თავიანთ ინტერესებს და ამ ინტერესების დასაკმაყოფილებელ საშუალებას; [illegible] უკეთეს ასეთ საშუალებათ ისინი [illegible] ცნობენ ბრძოლას ხაზეინების წინააღმდეგ, ბრძოლას თავდაპირველათ იმისათვის, რომ ხაზეინს რაც შეიძლება ნაკლებათ გააყვლეფინონ თავი, შემდეგ უმთავრესათ იმისათვის, რომ სულაც [illegible] ასეთი ყვლეფა-ექსპლოატაცია [illegible] წეს-წყობილების დაარსების [illegible] აი ამ ბრძოლაში პროლეტარიატს [illegible] [illegible] და ხელს უშლის [illegible] [illegible], რომელიც, როგორც [illegible] [illegible] დევნის ყოველგვარ წინააღ[illegible] [illegible],—და მით უფრო სასტიკათ [illegible] ხაზეინების „შეწუხებას“ [illegible] სიმდიდრისაგან მთავრობაც [illegible] [illegible]. პროლეტარიატი ახლა ნათლათ იგნებს და იმაშიაც ღრმათ [illegible], რომ სანამ თვითმპყრობელობის მოსპობა, მანამ ის მარჯვეთ ვერ ბრძოლას ხაზეინებს,—სანამ თავის პოლიტიკური წეს-წყობილება არ [illegible], არ შეეძლება მას თავისუფლათ ბრძოლა მათთან და აი ის უპირველეს მიზნათ ისახავს ბრძოლას თვითმპყრობელობის მოსასპობათ და [illegible] პოლიტიკური თავისუფლების დასამყარებლათ, ე. ი. იმავე **რევოლიუციის** [illegible]**სახდენათ**. ასე თვით **ცხოვრების განვითარებამ** შეამუშავა ხალხში შეგნება რევოლიუციის მოხდენის საჭიროებისა. [illegible] შეგნების განვითარებას, რასაკვირველია, დიდათ შეუწყო ხელი, გაადვილა [illegible] [illegible] დაწინაურებულ, თავისუფალ [illegible] [illegible] გამოცდილებამ და იქაური [illegible] [illegible] უფრო ადრე [illegible] [illegible]ებამ, რომელსაც დიდი [illegible] [illegible] რუსეთის პროლეტარიატი [illegible] [illegible] მასში მისი „ნასწავლ[illegible] [illegible]ვლილი“ ხელმძღვანელობა.

...სამღვდელოების უმაღლესნი წარმომადგენლები, სომეხ-თათართა შორის შემდგარ მომრიგებელ კომისიის წევრნი და სხვ. გ. ბ. თობიაშვილმა სიტყვა წარმოსთქვა, სადაც, სხვათა შორის, ამტკიცებდა, რომ მაჰმადიანი-ქალები, ჩადრში იმალებოდნენ, ეს სხვა გარემოებებით ახსნება. შემდეგ გადავიდა იმაზე, რომ აქამდე ბიუროკრატიული რეჟიმი სულს გვიხუთავდა მაჰმადიანთაც და იმედია ამის შემდეგ ჩვენც მოვიპოვებთ უფლება, რომ ჩვენს დედა-ენაზე ვაწარმოოთ სწავლის საქმე. დასასრულ, ორატორმა მადლობა გადაუხადა გრაფინია ვ.-დაშკოვისას ამ კრების თაოსნობისათვის. სიტყვა წარმოსთქვა აგრეთვე თათრულ გაზეთის „ირშადის“ რედაქტორმა ალიევმა.

✦ ფარმაცევტებმა: კანდელაკმა, ახვლედიანმა, ...შმა და კოჩინევმა განცხადება შეიტანეს თფილისის საგუბერნიო სამართველოს საქმეთა განყოფილებაში, რომ მათ ნება მიეცეთ აფთიაქი გახსნან და არტელი შეადგინონ. ამ დღეებში ...ხთ უკვე შეიმუშავეს არტელის წესდება და დასამტკიცებლათ წარადგინეს.

✦ გუშინ-წინ, 2 მარტს ქალაქში ძლიერი აფეთქების ხმა გაისმა. ხალხი დაფრთხა და აიფანტა. აღმოჩნდა, რომ სათავად-აზნაურო სადგილ-მამულო ბანკის შენობაში ელექტრონის მაშინა გამსკდარიყო.

✦ გუშინ-წინ, მე-5 საპოლიციო უბანში ხატურ ნავტიკოვს 4 შეიარაღებული კაცი შეუვარდა, ხოლო ორი მოსამსახურეს, დარია ხატიაშვილს, მივარდა და მოთხოვა მიჩვენე—ფული სად გაქვთო. ხატიაშვილმა ყვირილი მორთო. ანქარათ მოვიდნენ მეეზოვეები, გოროდოვოები და შეიარაღებულნი გაიქცნენ. არავინ არ დაშავებულა.

✦ პირველ მარტს საღამოს სოფ. ლეევის მცხოვრებმა ალექსი მელიქიშვილმა რევოლვერით მოკლა სოფ. თხინვლარის მცხოვრები სოსან აბიათარი. აბიათარი, როგორც ამბობენ, მელიქიშვილს აბრალებდა გასულის წლის 26 დეკემბერს მოკლულ 4 პოლიციო დარაჯების მოკვლაში მონაწილეობას.

კავკასია.

ს. ნალვარევი (დუშეთის მ'ზრა). ერთი მთავარ-დიაკონის და მისი მოკეთის მეთაურობით აქ შემდგარა ხულიგანთა ჯგუფი. ამ ვაჟბატონებს მუდამ დღე ფასანაურის ბოქაულთან ხალ-ახალი ამბები მიაქვთ: ამა და ამ კაცმა ეს [illegible], იმან ნება დაურთველი სიმღერა იმღერა, იმან მთავრობის საწინააღმდეგო სიტყვები სთქვა, ამა და ამას ორატორები ჰყავდათ და სხ. ასეთი ბეზღობის მეოხებით იტანჯება არა ერთი სრულიად ალალ-მართალი კაცები; ასე დაიტანჯა, სხვათა შორის, მღვდელი დ. ჭანკოტაძე, რომელიც მხოლოდ ამ დღეებში განთავისუფლდა საპყრობილედან.

კავკავიდან გვწერენ: ჩრდილო კავკასიის ქალაქებში და მრავალ სოფლებში სამხედრო წესების გამოცხადების შემდეგ, რეაქცია გამძვინვარებული მოქმედობს. საპყრობილეები აივსო ხალხით, პოლიციელები და ჯარი ერთიანათ გაბატონდა; ამის მიუხედავათ ხალხი სულით არ დაცემულა და მომავლისათვის ემზადება... თერგ-დაღესტნის ოლქებში „მუშაობას“ კარგი ნიადაგი აქვს; დუქნებში და ჩრნებში მუშაობას ჩინებული ნაყოფი მოაქვს.

—

27 თებერვალს თანახმად ჟანდარმთა გამგეობის განკარგულებისა დუშეთის საპყრობილედან გაანთავისუფლეს ნალვარევის მღვდელი ლავრენტი ჭანკოტაძე და ფასანაურის მთავარ-დიაკონი შველიძე. დანარჩენ 18 პოლიტიკურ დამნაშავეთაგან, რომელნიც ამ ჟამათ დუშეთის ციხეში იმყოფებიან, რვას რუსეთის შორეულ გუბერნიებში გზავნიან. მათ შორის ბაგრატ ბესოშვილი (მჭადისჯვრელი) და ურჯუკა ფოცხვერაშვილი (ფშაველი) იგზავნებიან ოლონეცკის გუბერნიაში, დანარჩენი ექვსი: შიო ქარჩაიძე (მჭადისჯვრელი), ვლადიმერ გურგენიძე, ბესო სეხნიაშვილი, არტემ და მისა მურადოვები და გერასიმე კარაპეტოვი (მუხრანელებია) არხანგელსკის გუბერნიაში. ბაგრატა ბესოშვილი იგზავნება უვადოთ, დანარჩენები კი სამხედრო წესების ახსნამდე გორისა და დუშეთის მაზრებში.

რუსეთი.

ამნისტია. გაზეთი „რუსი“ გადმოგვცემს: მარტის პირველ რიცხვებში რკინის გზის ყველა დათხოვნილ და დატუსაღებულ მოხელეთათვის ამნისტიას გამოაცხადებენო.

ხრუსტალიოვის ავათმყოფობა. პეტერბურგის მუშათა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე ხრუსტალიოვი, რომელიც პეტროპავლოვის ციხეშია დაპატიმრებული, ძალიან ავათ არის თურმე, ამ ბოლო დროს მაინც თანდათან უფრო ცუდათ ხდება. მიუხედავათ იმისა, რომ ხრუსტალიოვი სისხლს აფურთხებს და ფილტვების ტკივილსაც გრძნობს, ციხის ექიმი დაჟინებით ამბობს, პატიმარი სრულიად ჯან-საღათ არისო.

კონ.-დემ. პარტიის კრების აკრძალვა. პეტერბურგის მთავრობას საბოლოოთ აუკრძალავს კონსტ.-დემ. პარტიის კრებები. ამ პარტიის წევრთ მხოლოდ კერძო ბინაზე შეუძლიათ თავის მოყრა და ისიც არა უმეტეს განსაზღვრული რიცხვისა.

გენ. სტესელი. პორტ-არტურის საქმეების გამომძიებელი კომისია ათავებს გამოძიებას. სამხედრო წრეებში ხმა დადის, ახალი საბუთების აღმოჩენის გამო სტესელს უსათუოთ სამართალში მისცემენო.

მომავალი მოძრაობა. შინაგან საქმეთა სამინისტროში ვერაფერი სანუგეშო ცნობები მოდის სოფლების დაწყნარებისათვის: გაზაფხული უკვე კარს მოგვადგა, გლეხები კი მუშაობას არ იწყებენო. ეს ძალიან ცუდი ნიშანია და აგრარული მოძრაობა ამ გაზაფხულისათვის აუცილებელიაო.

ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა შორის მოძრაობა იწყება. გაზეთი „რუსი“ იუწყება: ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა შორის მოძრაობა იწყება. მრავალ ქალაქებიდან ცნობები მოდის, ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებს გვაფრთხილებენ, შეურაცხყოფას გვაყენებენ, პიროვნებას გვითელავენო და სხვ... მოხელეები გაფიცვას აპირებენ ლეგალური საშუალებით, ე. ი. ერთად და იმავე დროს სამსახურიდან დათხოვას მოითხოვენო.

დურნოვოს დეპეშა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს შეატყობინეს, ჩიგირინის მაზრაში გლეხების მოძრაობა სწარმოებსო. ამის გამო დურნოვომ შემდეგი შინაარსის დეპეშა გაუგზავნა კიევის გუბერნატორს: „ყურადღება მიაქციეთ ჩიგირინის მაზრის სამხრეთ ნაწილს. ძალიან სასარგებლო (?!) იქნება, ას ყაზახ-რუსს გააგზავნიდეთ ამ მაზრაში. ეს რაზმი საჭირო შთაბეჭდილებას მოახდენს. შინაგან საქმეთა მინისტრი დურნოვო“.

160 პოლიტიკური ტუსაღი. 28 თებერვალს მოსკოვიდან იაკუტის ოლქში 160 პოლიტიკური დამნაშავე უნდა გაეგზავნათ.

კიდევ ამნისტიის შესახებ. პეტერბურგის ჟანდარმთა საგუბერნიო სამმართველომ ყველა თავის განყოფილებებს წინადადება მისცა, რაც შეიძლება მოკლე დროში შეატყობინონ პოლიტიკურ ტუსაღთა რიცხვი და აღნიშნონ ის მუხლები, რომლის ძალითაც უნდა გაასამართლონ ისინიო. ასეთივე განკარგულება მოუხდენია ჟანდარმთა სხვა საგუბერნიო სამმართველოებსაც. ამბობენ, ამ განკარგულებას მომავალ ამნისტიასთან აქვს კავშირიო („რ.“).

პროტესტი სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ თანდათან იზრდება. მრავალ რუსულ გაზეთებს მოსდის წერილები, რომლის ავტორებიც საყოველთაოთ აცხადებენ ასეთ პროტესტს, „რუს. ვედ“. ასობით თვლიან ასეთი წერილების ავტორებს. კერძოთ ლეიტენანტ შმიდტის დასჯის წინააღმდეგ ყველა ცოტათ თუ ბევრათ ლიბერალური პარტიები და გაზეთები ამხედრდენ. მაგ., კონსტ.-დემოკრატ. პარტიის მოსკოვის კომიტეტს შემდეგი რეზოლიუცია შეუმუშავებია ამის შესახებ: „კონსტ.-დემ“. პარტიის მოსკოვის კომიტეტმა, განიხილა რა საკითხი ლეიტენანტ შმიდტის სიკვდილით დასჯის შესახებ, დაგმო სიკვდილით დასჯა, როგორც ველური და ბარბაროსული შერისძიება და დაადგინა ღრმა პროტესტი გამოაცხადოს ასეთი ზომის წინააღმდეგ“.

სპირიდონოვის ქალის შესახებ. მკითხველს ალბათ გაეგონება, როგორ ველურათ აწამეს პოლიტიკური მკვლელობის გამზრახველი ქალი სპირიდონოვა. ამის შესახებ თვითონ სპირიდონოვის ქალის წერილი იყო დაბეჭდილი გაზეთ „რუს“-ში. ეს წერილი „ცნობის ფურცელმაც“ გადმოთარგმნა. სწორეთ ამ წერილის გამო ტამბოვის გუბერნატორს გამოძიება მოუხდენია. ექიმებს შეუმოწმებიათ სპირიდონოვას ქალი და უკანასკნელი მართლაც ძალზე ნაცემი და ნაწამები აღმოჩენილა. გამოძიების შედეგის გამოქვეყნებას, როგორც მოსალოდნელი იყო, არ უჩქარიან, რადგან, თურმე ჯერ სამხედრო უწყებამ უნდა გამოიძიოს იმ ორ ოფიცერთა დანაშაული, რომელთაც თვითონ სპირიდონოვის ქალი სდებდა ბრალს თავის წერილში.

ვინ დღესასწაულობს? კამერ-პაჟებს და პაჟთა კორპუსის ყველა მოწაფეებს ახალი ოქროს-კედით მოქარგულ მუნდირებს უკერავენ თურმე, რადგან ამათ მონაწილეობა უნდა მიიღონ 27 აპრილის (სახელმწიფო სათათბიროს გახსნის დღეს) ბრწყინვალე დღესასწაულში. ამ დღესასწაულს ცარსკოე სელოში გადაიხდის ჩვენი უმაღლესი ბიუროკრატია და ჩინებულათაც აპირებს მის მოწყობას. ან კი არ მართებს თუ? ვნახოთ როგორ იდღესასწაულებს ამ დღეს რუსეთის ხალხი.

უცხოეთი

გერმანია. გერმანიის დედა-ქალაქ ბერლინში, როგორც სოციალ-დემოკრატების ცენტრალური ორგანო „ფორვერტს“-ი გადმოგვცემს, 27 თებერვალს მეორე საარჩევნო უბანში ერთ საგანგებო სახალხო კრებაზე ულაპარაკნია ამხანაგ დიუველს შემდეგ თემაზე: **„სოციალური მიმდინარეობა“**. ორატორი თავის გრძელ სიტყვაში კრიტიკულათ შეეხო ბურჟუაზიულ იდეოლოგების თეორიებს, რომლებიც გულმოდგინეთ აკრიტიკებენ სოციალ-დემოკრატიულ მოძღვრებას—მეცნიერულ სოციალიზმს. ბურჟუაზიულ-ეკონომისტ-სოციოლოგები,—ამბობს ორატორი,—ამტკიცებენ, რომ მუშათა ეკონომიურ-სოციალური მდგომარეობა წინანდელ დროსთან შედარებით გაცილებით გაუმჯობესებულია, მისი სამუშაო ხელფასი გაიზარდა, მოთხოვნილებები გაუმრავლდათ. მაშასადამე სოციალ-დემოკრატების მოძღვრების შემქმნელ კ. მარქსის მიერ წამოყენებული გაღატაკების თეორია არ მართლდება, ცხოვრების სინამდვილეს არ ეთანხმება, იგი უარყოფილია თანამედროვე ეკონომიურ განვითარებისაგან. დიუველი ამბობს, ამგვარ თეორიების სრული უსაფუძვლობის დასამტკიცებლათ საჭიროა მხოლოდ მოკლეთ პარალელი გავატაროთ მუშის შრომის ნაყოფიერებისა და მუშის შემოსავლის გაზრდის შორის, აქ ჩვენდა უნებურათ იბადება საკითხი: ბურჟუაზიულ სიმდიდრის გაზრდასთან ერთათ, რომელიც ნაყოფია მუშის შრომის ზედმეტი ღირებულების, თანაბრათ პროგრესიულათ გადიდდა თუ არა მუშის შრომის ხელფასი? ორატორი კითხვას უარყოფით უპასუხებს. მან ციფრების საშუალებით, ურიცხვ ფაქტებით, მსმენელთ ნათლათ და გარკვეულათ დაუმტკიცა, რომ გაუმჯობესებული მაშინების საშუალებით თითეულ მუშის შრომის ნაყოფი გაიზარდა, მისი შრომა ნაყოფიერი შეიქნა, საზოგადოებრივი სიმდიდრიდან მუშის ხვედრი ნაწილი არამც თუ არ გაიზარდა, კაპიტალთან შედარებით, შემცირდა კიდეც. მუშათა კლასი თუ ერთი მხრივ იუმჯობესებს პროფესიონალურ ორგანიზაციებით თავის მდგომარეობას, მეორე მხრივ ეს სარგებლობა ეცლება ხელიდან ცხოვრების სახსრის გაძვირებით. მუშას არ შეუძლია, თავის სამუშაო ძალის, თავის სურვილისამებრ, გადაწყვეტილი ფასი დასდოს, იგი დამოკიდებულია დამქირავებელ კაპიტალისტის სურვილზე, ჩვეულებრივ უკანასკნელი აწეს-რიგებს სამუშაო ხელფასის ქირას. მართალია პროფესიონალურმა კავშირებმა ამ მხრივ ბევრათ გააუმჯობესეს მუშათა მდგომარეობა, მაგრამ მაინც პროფესიონალური კავშირები ვერ აწესებენ და ვერც მომავალში დააწესებენ კაპიტალისტების მიერ ბაზარში გამოტანილ ნაწარმოებზე ღირებულების დაგვარ ფასს. სტატისტიკური ციფრები აშკარათ გვიმტკიცებენ, რომ მუშის ხელფასის აწევა ოდნავაც ვერ ამცირებს კაპიტალისტების მიერ მითვისებულ ზედ-მეტ ღირებულებას. სამუშაო ქირა მატულობს, მაგრამ უფრო სწრაფათ და ძლიერათ იზრდება კაპიტალისტთა დივიდენდი. პროფესიონალურ ორგანიზაციებს არ ძალ-უძს მოსპოს თანამედროვე კლასობრივი [illegible] საზოგადოება მხოლოდ მაშინ განიკურნება, როცა უკანასკნელი თითონ შეიქნება საწარმოო იარაღების მესაკუთრე. ინდუსტრიის კონცენტრაცია, როგორც ეს კ. მარქსის-მიერ განმარტებულია მის „კაპიტალში“, ისეა განვითარებული, რომ—თუ ტეხნიკის მხრივ შევხედავთ — დღეს-დღეობითაც კი მოსახერხებელია საწარმოო იარაღების გასაზოგადოება. ჩვენი მოწინააღმდეგენი ცდილობენ ციფრების საშუალებით დაგვიმტკიცონ, რომ მესაკუთრეთა რიცხვი მუდამ იზრდება, მაგრამ ეს მთლათ ყალბი დასკვნაა, ვინაიდან, დღეს წვრილ მწარმოებელთა დიდი უმრავლესობა აკორდით მუშაობს მსხვილ კაპიტალისტებთან. ურიცხვი მაგალითებით დაამტკიცა, თუ როგორ დამოკიდებულია ეკონომიურათ წვრილი მწარმოებელი—მსხვილზე. მართალია, კაპიტალის კონცენტრაცია მცირიანათ არ სპობს წვრილ მწარმოებელთ (ამას არც მარქსი ამტკიცებდა ლ. ა.), პირიქით წარმოების ზოგიერთ დარგში მრავლდებიან კიდეც და ეს არა მარტო მეურნეობაში, არამედ ინდუსტრიაშიაც. მაგრამ თანამედროვე წვრილ მწარმოებელთ მხოლოთ გარეგანი მსგავსება აქვთ ძველ საშუალო მწარმოებელთან; ძველი წვრილი მწარმოებელი საწარმოო იარაღების მესაკუთრე იყო — ახალი კი ჩვეულებრივ მოკლებულია მას, ეს იარაღები კაპიტალისტს ეკუთნის—საშუალო წოდება დამოკიდებულია სწორეთ ისე, როგორც თანამედროვე პროლეტარიატი. როგორც ვხედავთ მარტო პროფესიონალური კავშირებით ვერ მივაღწევთ ჩვენს მიზანს, საჭიროა პოლიტიკური მოძრაობის გაფართოვება—პოლიტიკურ მჭიდრო კავშირების დაარსება, პოლიტიკურ ძალის ხელში ჩაგდება; კაპიტალისტურ ცხოვრების ჩარჩოს დანგრევა მხოლოდ პოლიტიკურ უფლების ხელში ჩაგდებით შეგვიძლია. ორატორი კრებაზე დამსწრე ხალხმა ხანგრძლივ ტაშის კვრით დააჯილდოვა.

ინგლისი. გრაფ ვიტე თავის ბარბაროსულ ზომებს,—სწერს ერთი ინგლისური გაზეთი,—ამართლებს რევოლიუციონერთა მოქმედების სასტიკ კრიტიკით. გრ. ვიტეს აზრით, რევოლიუციონერნი უპირებდენ რუსეთს დაღუპვას, ესენივე აუქმებენ რუსეთში ყოველ თავისუფლებას, კანონს და ბოროტ-მოქმედებდენ ხალხის სახელით.

ვინ უნდა მოატყუოს ვიტემ ასეთი ლაპარაკით? ვინ არ იცის, როგორ შეზღუდა მან „ნაბოძები თავისუფლებანი“ და რა დიდი მფარველობა გაუწია ურიების საზიზღარ ხოცვა-ჟლეტის ორგანიზატორებს.

შემდეგ გაზეთი აღნიშნავს, რომ ძნელი გამოსაცნობია, თუ სახელმწიფო სათათბირო რამდენათ შეუწყობს ხელს რუსეთში თავისუფლების დამყარებას. თუ მთავრობა მოიწადინებს სათათბირო ბიუროკრატიის ძლიერების ახალ იარაღათ აქციოს, მაშინ რევოლიუციის გამარჯვების დიდი იმედი უნდა იქონიონ რუსეთში.

ამასთან თუ გრაფ ვიტემ დურნოვოს პლეველსებურ პოლიტიკას თავი არ გაანება, საქმე უფრო ცუდათ წავა და სახელმწიფო სათათბიროში არჩევნები უფრო სერიოზულ და საყოველთაო აჯანყების წინასიტყვაობა იქნება. აბა, განა წარმოსადგენია, რომ არჩევნები მოხერხდეს და სათათბირო მოწვეულ იქნეს, როდესაც მთელ რუსეთში საომარ დროის წესებია შემოღებული და შვიდზე მეტ კაცს ნება არა აქვს სალაპარაკოთ ერთათ თავი მოიყაროს?!

როდემდის?

ცუდ დროს გამოდის ჩვენი გაზეთი „განთიადი“. ყოველგან რეაქცია არის გაბატონებული, ყოველგან ძალმომრეობა დღესასწაულობს სამარცხვინო გამარჯვებას. არ შეიძლება თავისუფლათ არც წერა, არც ლაპარაკი. ადამიანის პიროვნება მიწასთან არის გასწორებული, მისი სიცოცხლე გაარაფრებული და ბეწვზე ჩამოკიდებულია...

ყველაფერი ალში და კვამლშია გახვეული. ყოველგან ხიშტები, ზარბაზნები და ტყვიის მტყორცნელები გვიდგია თვალ წინ. ყოველგან სისხლისა და ცრემლების გუბეები დგას; ყოველგან ოხვრა და გოდება ისმის...

გაზეთები ზედიზედ იხურება. რედაქტორებს ცივ ქვეყნებისაკენ მიერეკებიან ან და მეტი სინათლის მოთხოვნისათვის ბნელეთში და უკუნეთში ამწყვდევენ...

სახრჩობელა განუწყვეტლივ მუშაობს, დახვრეტა ჩვეულებრივ მოვლენათ გადაიქცა. და ასეთ დროს არა ჩანს აღმოსავლეთის მხარეს განთიადი,—ეს მაცოცხლებელი დიადი მნათობის წინამორბედი.

განთიადი არა ნამდვილი წყვდიადია, ნამდვილი ჯოჯოხეთია. მარა როდემდის?

ჯოჯოხეთის ძალები არ არის უძლეველი, მათი სიმაგრე ქვიშაზეა აგებული. საუკუნეების განმავლობაში შეგუბებული ნიაღვარი გადახეთქს, სიმაგრეს საფუძველს გამოაცლის, გაიტანს შიგ და მყოფთაც ერთხელ და სამუდამოთ წალეკავს. ვისა და რას ძალუძს აგორებული ნიაღვრის შეჩერება!..

დღეს თუ ხალხის მჩაგვრელებისაკენ არის გადახრილი სასწორი, ხვალ, ეჭვს გარეშე, ხალხისკენ უნდა გადიხაროს. თვით მჩაგვრელებსა და ჯალათებს სად აქვთ თავის თავათ იმდენი სიმძიმე, რომ სასწორი თავისკენ გადახარონ! დღეს მათ სიმძიმეს უმატებს, მათ მხარეზე ზის გაყვლეფილთა და ჩაგრულთა, მარა ჯერ კიდევ გაუთვითცნობიერებელ უვიცთა და უმეცართა ბრბო. ხვალ ეს უკანასკნელები გათვითცნობიერდებიან, შეიგნებენ თავის სამარცხვინო როლს და თავის შეცდომებს გაასწორებენ მით, რომ გადახტებიან სასწორის მეორე მხარეზე. მაშინ სასწორიც იქითკენ, ხალხისკენ, გადიხრება.

დღეს კი, რეაქციის ბატონობის დროს, დაპირდაპირებულია ორი უთანასწორო ძალა: ერთი მხრით დგას განმარტოებული პროლეტარიატი და აწ განადგურებული მისი მომხრე ცოტათ თუ ბევრათ შეგნებული გლეხკაცობა, ხოლო მეორეთი—ძალით მაცხოვრე ბიუროკრატია თავისი ერთგული გენერლებით და „ძლევა-მოსილი“ მხედრობით. ამნაირათ წარმოებს უმაგალითო და უსამართლო ბრძოლა გაწვრთნილ და შეიარაღებულ ჯარსა და უიარაღო და გაყვლეფილ მუშა ხალხს შორის. ასეთ პირობებში, რასაკვირველია, ხალხი ვერ უძლებს ძალმომრეობას და ნადგურდება. თუ კი ძალღონით სავსე ჯეელი ვაჟი არ დაინდობს მოხუც მშობელს, ძმა ძმას გაწირავს, მეზობელი მეზობელს აიკლებს და ააწიოკებს,—რა თქმა უნდა, ხალხის დამარცხება აუცილებელი იქნება, მარა როდემდის?

განა გაგონილა, განა შესაძლებელია ასეთი არა-ბუნებრივი მოვლენის ხანგრძლივობა! არა და ათასჯერ არა! და თუ არა, რა იქნება მაშინ, როცა ხიშტები და ზარბაზნები პირს იბრუნებენ?

ასეთი მოვლენის განთიადის ნიშნები უკვე იყო ცის კარზე ელვარებული. ცხადია, მზე უნდა ამოვიდეს და მოფინოს ქვეყანას თავისი სულის ჩამდგმელი სხივ-

---

ამნაირათ ახდენს ხალხი რევოლიუციას **შეგნებულათ.** ეს შეგნებული მოძრაობა პროლეტარიატისა წინ უძღვის შეუგნებელ მოძრაობას „ხალხისას“ და აი მარტო ეს ორი მძლავრი ფაქტორიც სრულიად საკმარისი იყო იმისათვის, რომ რუსეთში რევოლიუცია **აუცილებლათ** მომხდარიყო; ეს ორი მძლავრი ფაქტორიც საკმარისია იმისათვის, რომ რევოლიუციამ აუცილებლათ მიაღწიოს მიზანს და **სავსებით გაიმარჯვოს,** ე. ი. ძირიანათ შესცვალოს დღევანდელი უკუღმართი პოლიტიკური წესწყობილება: სრულიათ მოსპოს თვითმპყრობელობა და დაამკვიდროს პოლიტიკური თავისუფლება.

მაგრამ რევოლიუციის აუცილებელ გამარჯვებას იგივე ეკონომიური განვითარება (ვაჭრობა-მრეწველობა), რომელმაც პროლეტარიატში შეგნება წარმოშვა, დიდათ ხელს უწყობს მეორე მხრითაც. ეს ვაჭრობა-მრეწველობა თავისი განვითარებისათვის აუცილებლათ საჭიროებს, აუცილებლათ მოითხოვს პოლიტიკურ თავისუფლებას: ის ვეღარ ეტევა ფრთებს ვეღარ შლის, მას სული ეხუთება დღევანდელ ბიუროკრატიულ წყობილების ვიწრო ფარგლებში, მისი განვითარება, მისი ზრდა გაფართოება კი ხდება ბუნებრივი აუცილებლობით და ვერავითარი ფარგლები, ვერავითარი ზღუდეები მას ვერ შეაკავებს; ის ამ ზღუდეებს აუცილებლათ გაარღვევს. დღეს ვაჭრობა-მრეწველობის მოთხოვნილებანი და საჭიროებანი იმდენათ გაფართოვდა, გამრავლდა და გართულდა, რომ თვითმპყრობელი მთავრობა ცოტათ თუ ბევრათ შესაფერ მზრუნველობა-პატრონობასაც ვეღარ უწევს მას,—მით უმეტეს, რომ სხვა სახელმწიფო საქმეებიც მეტის-მეტათ გართულდა, გამრავლდა, გაფართოვდა და მთავრობა მათაც ვეღარ უძღვება ცოტათ თუ ბევრათ რიგიანათ. მთავრობის უნიჭო აპეკუნობა უკვე აუტანელი შეიქნა ვაჭარ-მრეწველთათვის, მათთვის აუცილებლათ საჭირო გახდა თვითონვე თავისუფლათ, ხელშეუშლელათ აწარმოონ და განაგონ თავიანთი საქმეები, ამისათვის კი აუცილებლათ საჭიროა თავისუფლათ მოქმედება, თავისუფლათ აღებ-მიცემა, თავისუფლათ შეკრება, თავისუფლათ ლაპარაკი, წერა და სხვ... ყველა ამას ბურჟუაზია მიაღწევს მხოლოდ მაშინ, როცა მათ შეეძლება სახელმწიფო საქმეთა მართვა-გამგეობაში მონაწილეობის მიღება და შესაფერი კანონების გამოცემა. ეს კი ნიშნავს თვითმპყრობელ ბიუროკრატიის მოსპობას და პოლიტიკური თავისუფლების დამყარებას.

ამნაირათ ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება თავისი ინტერესებისათვისაც აუცილებელს ხდის თვითმპყრობელობის მოსპობას, ძირითად ცვლილებას სახელმწიფო წესწყობილებისას, და ამ მხრითაც იგი ხელს უწყობს **რევოლიუციის მოხდენას.** რასაკვირველია, თვით ბურჟუაზია წინააღმდეგია „რევოლიუციის“, მაგრამ ის წინააღმდეგია არა თვით რევოლიუციის, ე. ი. პოლიტიკური ცვლილების, არამედ ის წინააღმდეგია რევოლიუციის მოსახდენ საშუალების, ესე იგი ძალდატანებითი მოქმედების, შეიარაღებულ აჯანყების. ბურჟუაზიას იმედი აქვს, რომ მთავრობა ძალდაუტანებლადაც დასთმობს „რამეს“ მშვიდობიანათ, სისხლ-დაუღვრელათ. ბურჟუაზია რამდენიმეთ არცა ცდება: როცა უფულობის გამო თვითმპყრობელ მთავრობას საქმე მეტისმეტათ გასჭირვებია ხოლმე, მას ყოველგან (მაგალ. საფრანგეთში 1884 წ.) ცოტა რამ უფლებები მაინც დაუთმია. დიახ, დაუთმია! მაგრამ... ვისთვის? მხოლოდ, ან-და უმთავრესათ მაინც ბურჟუაზიისათვის! სწორეთ ბურჟუაზიისათვის, რადგან ეს უკანასკნელი ფულის პატრონია და ასეთი დათმობის მეოხებით მთავრობამ მის ჯიბეში ხელის ჩაყოფა მოუხერხებია იქიდან ფულების ამოსალაგებლათ. მაგრამ ბურჟუაზია ცოტაოდენ უფლებების დათმობას ვერ იკმარებს. ამიტომ ძალაუნებურათ იძულებულია ცოტათ თუ ბევრათ, ასე თუ ისე ხელი შეუწყოს რევოლიუციის მოხდენას.

ს. ნემეზიდაშვილი.

(დასასრული იქნება)

...ი. ცხადია, შავი ღრუბლები სამუდამოთ ვერ დაფარავენ, ვერ დააბნელებენ უკვე ანთებულ ცას და მხოლოთ დროებით მოაკლებენ დიადი მნათობის ხილვას. მაშ გაუმარჯოს განთიადს! ძირს მისი დამაბნელებელი შავი ღრუბლები!..

ჭალარა

რუსის გლეხი და ბიუროკრატია

ისტორიული ფაქტია, რომ რუსეთის აბსოლიუტური მონარქიზმის მთელი ძალა, მისი საუკუნოებით გამძლავრებული და ადამიანთა პიროვნების შემუსვრელი მართვა-გამგეობა სოფლის მცხოვრების (გლეხების) ეკონომიურ და სულიერ განუვითარებლობაზე იყო დაყრდნობილი. მის უვიცობაზე იყო აშენებული ციხე-სიმაგრეები. ეს მთავრობა, თავის მონა-მორჩილ ბიუროკრატიით დაურცხვენლათ სარგებლობდა გლეხის კულტურულათ დაუმწიფებლობით, ხმარობდა მას საზიზღარ იარაღათ; მის მკლავ-ძარღვის საშუალებით, მის წვითა და დაგვით შეძენილ ფულებით, საუკუნოების განმავლობაში, აქრობდა და წყალს ასხამდა ყოველგვარ კულტურულ სინათლეს—ანთებულ შუქს, ხალხის ცხოველ-მყოფელ ძალას; სდევნიდა და აძევებდა ყველა თანამედროვეს—ერთი სიტყვით, მის რეალურ ძალას შეადგენდა სოფლის გლეხობა. და აი, ასეთ უკუღმართი გზით, ბიუროკრატია მოქმედებდა ას წლობით. არა ერთხელ და ორჯელ,—ასჯერ და ათასჯერ, გლეხის საშუალებით, ხალხის საუკეთესო ნაწილი გაუნადგურებია, ყოველივე ახალი და თანამედროვე მათის თოფით და ხიშტით გაუძევებია. ამის დასამტკიცებელ ფაქტებს რუსეთის ისტორია ერთობ გულუხვათ იძლევა. ასე და ამგვარათ რუსეთის აბსოლიუტიზმი თავის ხანგრძლივ ბატონობას გლეხის ეკონომიურ და სულიერ განუვითარებლობით ასულდგმულებდა, ამისათვის იგიც საუკუნოების განმავლობაში სისტემატიურათ მუშაობდა, რომ ეკონომიურათ და სულიერათ განუვითარებელი „უვიცი მასსა" გლეხობა, **რევოლიუციონერ ელემენტების-ინტელიგენტების** წინაამდეგ აემხედრებინა. თავის არსებიდამ დღევანდლამდე ამ გზას ადგა, ამ ტაქტიკას ხმარობდა, რაიც ჩვეულებრივ ნაყოფსაც იძლეოდა. მას აქეთ დიდი ხანი არ არის გასული—სულ რამდენიმე წელიწადია, რაც მთავრობამ ამ ტაქტიკით ქალაქებში, ინდუსტრიულ პროლეტარიატშიაც იხელმძღვანელა (გავიხსენოთ ზუბატოვ-გაპონოვშჩინა), რამაც უნაყოფოთ ჩაიარა; ამ ყალბ და დრო-წასულ იარაღით მთავრობამ, რასაკვირველია ვერ შესძლო უკანასკნელის (პროლეტარიატის) თავის გზიდან აცდენა, მათი შეცდომაში შეყვანა, ვერ შესძლო, ვინაიდან პროლეტარიატი პოლიტიკურათ და სოციალურათ უკვე მომზადებული დახვდა.

ბიუროკრატია თავის უკანასკნელ დღეშიაც კი, როცა იგი ძლივს-ღა ფეთქავდა, მომაკვდავსავით ერთხელ კიდევ მოეჭიდა გლეხობას, ერთხელ კიდევ შეეცადა გლეხობის დახმარებით თავისი მომაკვდავი არსებობის გაგრძელებას. მთავრობის ასეთი მეცადინეობა უფრო აშკარათ, უფრო ცხადათ, კაც-მძულვარე პობედონოსცევის ცირკულიარში იხატება, რომელშიც იგი იწვევს სოფლის ხალხს მთავრობის შინაურ მტრებისაგან დასაცველათ. მერე ვინ არიან მთავრობის შინაური მტრები? ვინა და მეამბოხენი—რევოლიუციონერი ინტელიგენტები და კიდევ ლიბერალურ პრესსის აზრით, ლიბერალურ ერობათა ხალხი. უკანასკნელნი, მთავრობის ასეთმა მოწოდებამ, დიდ საფიქრებელში ჩააგდო. ლიბერალურ ერობის ხალხმა კარგათ იცის, რომ ეკონომიურათ და პოლიტიკურათ დაბეჩავებული გლეხები, მთელი გუბერნიების დამშეული სოფლის ხალხი ადრე თუ გვიან აჯანყების გზას დაადგება და ეს აჯანყება მარტო მთავრობას კი არ მიანგრ-მოანგრევს, არამედ გაანადგურებს მთელ რუსეთის კულტურას, მთელ რუსეთის სახელმწიფოსაცო. ამისათვის, ზომიერი ლიბერალები გლეხების დასამშვიდებელ რეფორმებს თხოულობენ: კრების, პრესის თავისუფლებას, სახელმწიფო სათათბიროს. ლიბერალ ერობათა ხალხის აზრი გლეხობაზე, მათი ბურჟუაზიული შიში შეუგნებელ ხალხისადმი ერთნაირ გამართლებას პოულობს დასავლეთ ევროპის, ერთ სოციალდემოკრატიულ ორგანოშიაც კი. ამ რამდენიმე ხნის წინეთ, გერმანიის სოციალდემოკრატების ცენტრალურ ორგანოში „ფორვერტს"-ში ერთი ბერშტეინელი წერდა: ლიბერალების ბურჟუაზიული შიში აჯანყებულ გლეხობაზე მთლათ უსაფუძვლო არ არის, გლეხი იმდენათ დაბრმავებული, იმდენათ შეუგნებელია, რომ შეიძლება მათი ფანტაზიური მოლოდინი ფაქტიურათ გამართლდესო. მთელი რუსეთი ამ განსაცდელისაგან, მხოლოდ ინდუსტრიულ პროლეტარიატს შეუძლიან გამოიყვანოსო. ასე, როგორც ჩანს, ლიბერალ ერობის ხალხთან ერთათ, სხვებსაც ჰგონიათ რუსეთში გლეხთა აჯანყება მართლაც რაღაცა ღვთის რისხვა იქნება მთელი რევოლიუციონურ ინტელიგენტებისთვის და საერთოთ რევოლიუციისთვის. თუ რომ მართლა გლეხთა აჯანყება იფეთქებს რუსეთში, ამბობს კ. კაუცკი, რუსეთის რევოლიუციისათვის არაფერი საშიში არ არის, იგი (რევოლიუცია) პირ-იქით მისგან სიკეთეს უნდა მოელოდესო. სრული ჭეშმარიტებაა, ამბობს იგივე კაუცკი: გლეხების აჯანყება [illegible] ერობათა ხალხს სანუგეშო [illegible] დება, ხეირს არ მისცემს, [illegible] ხალხი რევოლიუციონურ ინტელიგენტებში კი არ უნდა აურიოს, პირველსა და მეორეს შორის დიდი უფსკრულია გათხრილით.

რევოლიუციონური ინტელიგენტები, რუსეთში განსაკუთრებით სტუდენტებიდან შესდგება, რომლებიც სულ სხვა წრიდან არიან გამოსული, სულ სხვა შეხედულობისაა, ვიდრე გერმანიის სტუდენტობა. გერმანიაში უმაღლეს სასწავლებელში სწავლა შეძლებულ კლასთა—ბურჟუაზიის შვილების პრივილეგიას შეადგენს, იმათი იდეალი და მისწრაფება ვერ გასცილებია ბურჟუაზიულ შეხედულობას, ისინი ბრმა იდეოლოგები არიან უკანასკნელებისა; რუსეთის სტუდენტების დიდი უმრავლესობა კი ღარიბ ხალხის შვილნი არიან, ნახევარზე მშიერ-მწყურვალი არიან უნივერსიტეტში სწავლის დროს, პოლიციის მიერ დევნილი და შეწუხებული. ამათი უმრავლესობა ნამდვილი პროლეტარები არიან, არის ერთი ნაწილი, რომლებიც ეკონომიურათ ცოტა უკეთეს პირობებში იმყოფებიან, მაგრამ ესენიც სხვა არა იყოს-რა, ოპოზიციონერები არიან, რომლებიც თავიანთ პროლეტარ ამხანაგების პირ-ვარამს, მათ იდეალ-მისწრაფებას ადვილათ იზიარებენ. აი, ესენი არიან ელემენტები რუსეთის „რევოლიუციონურ ინტელიგენტებისა". რასაკვირველია რუსეთის სტუდენტობაშიაც მრავლათ მოიპოვებიან გახრწნილ-გათახსირებული ელემენტები, მაგრამ გერმანელ სტუდენტებთან შედარებით, ასეთ მოსწავლეთა რიცხვი ძალიან მცირეა. ლიბერალ ზემსტვოს ხალხს ამ „რევოლიუციონურ ინტელიგენტებთან" საერთო არა აქვთ რა. ლიბერალები, რომელზედაც არის აქ ლაპარაკი, ჩვეულებრივ ბრწყინვალე, თავად-აზნაურთა მემამულეებიდან შესდგებიან, რომლებიც სწავლა-განათლებას სხვათა შორის მიზდევენ. ესენი ოპოზიციონერები არიან, მხოლოდ იმისთვის, რომ მათი მეურნეობა თანდა-თან უკან მიდის, მიუხედავათ მის მთავრობის მოწყალებისა (მიცემა იაფ-ფასიან სამეურნეო კრედიტისა), დაველიანებული მათი მამული, მთავრობის გადასახად და ბაჟების, რომელიც მეურნეობის განვითარებას დიდათ აფერხებს; მეორე იმისთვის, რომ ისინი გლეხების აჯანყების დროს ბევრს დაკარგავს, ამისათვის ისინი ლიბერალურ მართვა-გამგეობისაკენ იწვდიან ხელს, იმედი აქვთ, რომ იგინი ლიბერალურ რეფორმებით მალე და თავის დროს დააკმაყოფილებს გლეხობას, თვის დაუზარალებლათ, დაბოლოს იმისთვის, რომ ლიბერალები ძალიან გულ ნატკენები არიან, რადგან ესენი მთავრობის მართვა გამგეობიდამ მთლათ გამოდევნილი არიან, მათ ბედ-იღბალს, ყოვლად შემძლებელი ბიუროკრატია წყვეტს. და აი ეს ლიბერალები არიან რომელთაც გლეხების აჯანყება შიშის ზარსა სცემს და არა „რევოლიუციონურ ინტელიგენციას". დღეს აღარავის ჯერა რომ, აჯანყებული გლეხ კაცობა ქალაქებისკენ გაემართება, უნივერსიტეტების დასანგრევათ—სტუდენტების ამოსაწყვეტათ. რევოლიუციონერთა-ინტელიგენტთა წინააღმდეგ აჯანყებულ გლეხების ამხედრების, ახლა მთავრობა ვეღარ შესძლებს, ეს რუსეთის ისტორიის წარსულს ეკუთნის, ასეთ მაგალითებს ახლა მხოლოდ ტურგენევის რომანში „ნოვ"-ში ვპოულობთ და დღეს ამის განმეორება შეუძლებელი საქმეა. იმ დროს, როცა კი მოსწავლე სტუდენტი სოფლათ მიდიოდა გლეხებში სოციალისტურ იდეების საქადაგებლათ, გასავრცელებლათ, გლეხები სდევნიდენ, ზშირათ სცემდენ, იჭერდენ და პოლიციას აძლევდენ ხელში. მარა, როგორც ითქვა, ეს დიდი ხანია ისტორიის არხივს ჩაბარდა. ახლა იშვიათათ თუ სტუდენტი სოფლათ აგიტაციას აწარმოებდეს და ეს აღარც საჭირო არის, ვინაიდან თანამედროვე ცხოვრებაში გაჩდა სულ ახალი ჯგუფი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, რომელიც გლეხებთან გაცილებით ახლო დგას, ვიდრე სტუდენტი, რომლის ლაპარაკი და ენა უკეთ ესმის, ვიდრე სტუდენტისა—ამის და გლეხის სოციალურ ურთიერთობაში დიდი მგზავსება არის, ეს გლეხთა წრეში აღზრდილა, დიდი ხანი არ არის, იმათგან გამოსულა: ეს არის ინდუსტრიის პროლეტარიატი.

ინდუსტრიის პროლეტარიატი, რომელიც სოფლათ ბრუნდება, მიდის თავის სოფელში, იმ სოფელში, სადაც იგი დაბადებულა, სადაც მისი მშობლები არიან, მისი და-ძმა და მეგობრები, რომლებთანაც თავისი პატარაობა გაუტარებია. ამას ახლა სოფლის გლეხობა სიამოვნებით იღებს, ვიდრე სტუდენტს, უკანასკნელის ლაპარაკი ძლივს ესმის, მისი გარეგნობა და ჩვეულება, მის შემაწუხებელ ბატონებს, პოლიციელებს აგონებს, ვიდრე თავის მოკეთეს. „რევოლიუციონურ ინტელიგენციის" სოფლათ აგიტაციის გაწევა ახლა თითქმის საჭირო აღარ არის, ამისათვის გლეხთა აჯანყების დროს გახელება ამათთვის ოდნათაც საშიში არ არის.

დეპეშები

3 მარტი

პეტერბურგი. გაზეთების სიტყვით გაჩხრიკეს ლავროვი, ავტორი რუსეთის ხალხის კავშირის პროკლამაციისა, რომელიც ებრაელების დასარბევათ ხალხს იწვევდა. გაჩხრეკის დროს ნაპოვნი პროკლამაციები წაიღეს.

უფა. არა ჩვეულებრივი დაცვა გაძლიერებულ წესებზე შესცვალეს,

ტომსკი. ვოლოსტის კრებებზე ყველა წერა-კითხვის მცოდნენი აირჩიეს, რომლებიც 17 ოქტომბრის პარტიას ეკუთვნიან.

უმანი. წვრილ მიწათ-მფლობელებმა რწმუნებულებათ აირჩიეს 8 მღვდელი, 8 გლეხი და 2 მიწის პატრონი ჩინოვნიკი.

კოსტრომა. წვრილ მიწათ-მფლობელებმა კოსტრომის მაზრის ოთხ ვოლოსტებში აირჩიეს 3 მღვდელი, 5 ფაბრიკანტი და 3 გლეხი.

სმოლენსკი. წვრილ მიწათ-მფლობელების ყრილობაზე აირჩიეს გლეხებიდან 34 რწმუნებულნი. სხვა წოდების მიწათ-მფლობელნი ამ არჩევნების უკმაყოფილონი დარჩენ და დემონსტრატიულათ წავიდენ. გუბერნიის კრებაზე გლეხების გავლენის ეშინიათ.

ტამბოვი. ოლატოვსკის, მორშანსკის და ლიპეცკის მაზრებში წვრილ მიწათმფლობელების წარმომადგენელთა არჩევნებმა მშვიდათ ჩაიარა. ოლატოვსკში აირჩიეს 4, მორშანსკში 23, ლიპეცკში 27 რწმუნებული.

პეტერბურგი. ოფიციალურათ. სახელმწიფო საბჭომ 3 მარტს არა-ჩვეულებრივ კრებაზე განიხილა მინისტრების საბჭოსაგან შემუშავებული წესდების პროექტი, რომელიც შეეხება სახელმწიფო საბჭოს და დუმის არჩევნების თავისუფლების და სისწორის დაცვას. სახელმწიფო საბჭომ პროექტი შეცვლით მიიღო, პროექტში შეტანილ ზოგიერთ დანაშაულობისათვის სასჯელი შეამცირეს.

პეტერბურგი. გაზეთ „სლოვოს" მიერ გავრცელებული ხმები, ვითომც მოლაპარაკება იყოს პოლონეთის ნაწილის პრუსიაზე მიყიდვის შესახებ, სიმართლეს მოკლებულია. შინაგან საქმეთა მინისტრმა გუბერნატორებს, გრადონაჩალნიკებს და პოლიცმეისტრებს სახელმწიფო დუმაში არჩევნების შესახებ შეატყობინა, რომ არავითარი ინსტრუქციების დარღვევა არ შეიძლება.

მარიუპოლი. მაზრებში სახელმწიფო დუმისათვის აირჩიეს 24 ამომრჩეველები, მათ შორის ექვსი მღვდელია.

ნოვგოროდი. მოსამართლეებმა დაადგინეს გაზეთ „უტროს" რედაქტორ-გამომცემელი სობოლევი ორი თვით დაატუსაღონ, გამომცემლობა აუკრძალონ და ყველა ნომრები გაზეთისა მოსპონ.

სიმბირსკი. ბირჟის კომიტეტმა სახელმწიფო საბჭოს წევრათ აირჩია სტრელკოვი.

ყაზანი. კლიაჩინსკის ვოლოსტის მოსამართლემ, სვიაჟსკის მაზრისამ, რწმუნებულად მაზრის სიეზდში აირჩია ყოფილი სტუდენტი გლეხი მაკაროვი.

მოსკოვი. გრადონაჩალნიკი აცხადებს, რომ ბოროტ-გამზრახველების მიერ გავრცელებული ხმები წესიერების დარღვევის შესახებ სიმართლეს მოკლებულია. მშვიდობიანობა სრულიად ქალაქში დაცულია და ყოველგვარი ცდა წესიერების დასარღვევათ დაუყონებლივ იქნება ენერგიული ზომებით ჩამქრალი.

2 მარტი

ნოვგოროდ-სევერსკი. წვრილ მიწათა მფლობელების ამომრჩეველთა პირველი სიეზდი დასრულდა. აირჩიეს ხუთი გლეხი.

ბელოსტოკი. მრავალ რიცხოვან საარჩევნო კრებაზე უმრავლესობა აღმოჩნდა კონსტიტუციონალურ-კათოლიკეთა პარტია. თავმჯდომარის წინადადება საცდელი არჩევნების მოხდენის შესახებ უარყვეს. კრება ებრაელების უფლებრივ თანასწორობის კავშირსა ჩაშალეს.

კორსუნი. მაზრა ქალაქის არჩევნებისათვის სამ ნაწილათაა გაყოფილი. ებრაელები და პოლშელები არჩევნებისათვის მზათაა. ქალაქის ყველა კანდიდატები ებრაელებია. რუსებს დამატებითი სია არ გაუცვნიათ, საარჩევნო კრება არ ყოფილა, არჩევნების მნიშვნელობის შესახებ მოწოდება არ გავრცელებულა.

პერმი. ქალაქის ახლო სოფლებში კაზაკებს და მუშებს შეტაკება მოუვიდათ. ორი მუშა მოკლეს. შეტაკება ქალების წაჩხუბებამ გამოიწვია.

ბუდაპეშტი. კოალიციის მთავარმა კომიტეტმა გადაწყვიტა გამოუცხადოს მცხოვრებთ, რომ დღევანდელი მთავრობის ხელშეკრულობა სავალდებულო არაა მცხოვრებთათვის. კომიტეტი ვენგრის საკრედიტო დაწესებულებათაგან უარს მოელის ფინანსიურ ოპერაციებში მონაწილეობის მიღებაზე; კომისარების მოქმედებას უკანონოთ სთვლის; უკმაყოფილებას აცხადებს მთავრობის უკანასკნელ ცნობებზე, რომელიც არღვევს კონსტიტუციის არჩევნების გადადებით.

ჩიტა. სამ საათზე ქალაქ გარეთ დახვრიტეს ტეხნიკი გრიგოროვიჩი, სადგურის უფროსის თანაშემწეები: ცეპსმანი, სტოლიაროვი და ვაისტეინი. მუზეუმის დირექტორს კუზნეცოვს, ფლორკს და კრივონოსენკოს ჩამოხრჩობა შეუცვალეს უვადო კატორგაზე.

ლონდონი. (რეიტერი) საზოგადოებათა პალატაში სამხედრო ბიუჯეტის მსჯელობის დროს სილი ითხოვს ჯარის შემცირებას, ბალფური ამბობს, რომ ინდოეთისათვის ინგლისი დაიცავს დღევანდელ ჯარების რიცხვს, შეუძლიათ გვიპასუხონ, რომ ის დიდი სახელმწიფო, რომელთანაც შესაძლებელია ომი ინდოეთში, ეხლა არეულობის ქარცეცხლშია და არც სურვილი აქვს ჩვენთან უთანხმოებისა, მაგრამ ჩვენ უნდა ვიქონიოთ მხედველობაში არა დღევანდელი მეგობრული დამოკიდებულება რუსეთთან, რომელიც იმედია მომავალში უფრო გაძლიერდება მომავალ რეფორმების ზეგავლენით. და ინდოეთში გალაშქრების მომხრე პარტიის მოსალოდნელი დასუსტებით, ახალშენების დაცვის კითხვა უნდა განვიხილოთ ორი ქვეყნის ტერიტორიის სიახლოვის მხრივ და მზათ უნდა ვიყოთ ყოველ შემთხვევისათვის. სამხედრო მინისტრი გელდენი თანაუგრძნობს სილის აზრებს და აღნიშნავს რომ ყველაზე უწინ საჭიროა კითხვა ყოველ მხრივ იქნეს გამოკვლეული. ჯარის ხარჯის შემოკლება ინგლისში შეიძლება სამხედრო ძალების რეორგანიზაციის შემდეგ. მინისტრ-პრეზიდენტი ამბობს, რომ მთავრობა მისწრაფვის მომჭირნეობისაკენ, მთავრობა სულ რამდენიმე კვირაა მოქმედებს და ამ ხნის განმავლობაში სილის მზგავსათ,—მოთხოვნებს ურდგენენ. ეს კაბინეტის უნდობლობას ნიშნავს. სილის წინადადება 296 ხმით წინააღმდეგ 56 უარ ყოფილ იქმნა. მთავრობის პროექტი მიიღეს.

ლონდონი, 3 მარტი. „დეილ ტელეგრაფს" ტოკიოდან ატყობინებენ, რომ ტეხნიკმა კომურამ გამოიგონა უმავთულო ტელეფონი. ჩინეთის დედოფალმა 100,000 ტალერი შესწირა დამშეულ იაპონელებს. „დეილ მეილს" კალკუტიდან ატყობინებენ, ჩინეთს ხელ-ახლა უნდა ინგლის-ტიბეტის შეთანხმება დაარღვიოსო. ლხასიდან მოვიდა სარგჩუგშოპი, მესამე წევრი ტიბეტის მმართველ საბჭოსი, და წარმოადგინა წინადადება, რომ ჩინეთის წყაროებიდან შეტანილ იქნეს საზღაურის პირველი ნაწილი, რომლის გადახდაც უმთავრესი პირობა ჩუმბის ხეობიდან ბრიტანიის ჯარის გასაყვანათ. ინდოეთის მთავრობა თანხმა არ არის მასთან მოლაპარაკება ვამართოს, რადგან მას რწმუნების ბარათი არ აქვს თავისი ამხანაგებისაგან.

ბერლინი, 2 მარტი. „კრიც-ცეიტუნგი" ამბობს, რომ რუსეთში რადიკალების აგიტაციის შემდეგ სიმშვიდე ჩამოვარდა. რევოლიუციონერების გამარჯვება უდროოთ დარჩა. ეჭვი არაა, რომ მთავრობის გულახდილი სურვილია 17 ოქტომბრის მანიფესტის განხორციელება. ამ მთავრობის გულახდილობამ გამოიწვია უგუნური შეიარაღებული აჯანყების ცდა. საარჩევნო ბრძოლა გამწვავებულია სამ ჯგუფთა შორის. ეს ჯგუფებია: ორივე რევოლიუციონური პარტია, როგორც უკიდურეს მემარცხენენი, შეერთებული მანარქისტები, როგორც უკიდურესი მემარცხენენი და 17 ოქტომბრის კავშირი, რომლებიც ცენტრს წარმოადგენს და უფრო მარჯვნით იხრება. შეიძლება ვიგულისხმოთ, რომ რუსეთის პირველი პარლამენტი კონსერვატიული იქნება და რამდენიმე წლის შემდეგ მარცხნივ გადახრა დაიწყება.

პარიზი, 3 მარტი. პეტერბურგის ოფიციური გაზეთების აზრის წინააღმდეგ [illegible] მინისტროს დეკლარაცია რუსეთის შესახებ გვაცნობს საფრანგეთის კაბინეტის ყველა წევრების ნამდვილ გრძნობებს. ახალი კაბინეტიც ისეთ მეგობრობას აპირებს რუსეთთან, როგორსაც უწინდელი ადგა. [illegible]დი განსხვავებაა დამოუკიდებელ პოლიტიკურ მოღვაწეებ შორის, იმ შემთხვევაში როცა ისინი ჟურნალისტებია, და იმ შემთხვევაში, როცა ისინი პასუხის მგებ მინისტრებათ გამოდიან.

ვლადივასტოკი, 3 მარტი. ზღვით [illegible]რების გაგზავნა მარჯვეთ სწარმოებს. სალდათების გადმოყვანა გათავდა. ქალაქში მშვიდობიანობაა. იმ პირთა შესახებ, რომლებიც რევოლიუციონურ მოძრაობაში მონაწილეობას იღებდენ, მიღებულ იქნა ადმინისტრატიული ზომები. ზოგი[illegible]თები მიცემულ იქნებიან სამხედრო სასამართლოში. მაგარ სასმელების გაყიდვის [illegible] ძალა ძალაში რჩება. გემები ბლომათ მოდის ნავთსადგურში. მოტანილ საქონლის მეტი წილი იაპონურია. ქალაქში იაპონელები ყოველ დღე მაღაზიებს ხსნიან.

მორშანსკი. უძრავ ქონების პატრონთა და სასულიერო წოდების პირთა კრებაზე 98,889 ამომრჩეველთაგან მხოლოდ 52 [illegible]ცი გამოცხადდა, რომელთაც 23 რწმუნებული აირჩიეს, მათ შორის 22 მღვდელია.

კირსანოვი. წვრილ მიწათ-მფლობელთა კრებაზე შეამხანაგებული გლეხები, რომელთაც საგლეხო ბანკის შემწეობით მიწა აქვთ, რიცხვით დიდათ ჭარბობენ სამღვდელოებას და მიწათ-მფლობელთ. არჩეულ იქნა 1 მღვდელი, 42 მიწათმფლობელი 13 გლეხი.

პონევეჟი. 20 ვოლოსტიდან გლეხთა არჩევნო კრება არ შესდგა მხოლოდ [illegible] ვოლოსტში კანონიერი რიცხვის დაუსწრებლობის გამო. ხუთ ვოლოსტში არჩევნები მოახდინეს არა ფარული კენჭის ყრით და ამიტომ წესიერ არჩევნებათ არ იცვნეს. არჩეულ იქნენ ხნიერი მშვიდობიანი გლეხები, რომლებიც წინათ საზოგადოებრივ თანამდებობას ასრულებდენ. წვრილ მიწათმფლობელთა და სასულიერო პირთა კრებაზე არჩეულ იქნენ რწმუნებულებათ 30 მიწათმფლობელი და მღვდელი. არჩეულნი არიან ზომიერ პარტიების წარმომადგენლნი.

რედაქტორ-გამომცემელი თ. კიკვაძე.

განცხადება

„მოგზაური"-ს

ყოფილი რედაქციისაგან: ჩვენ თავის დროზე გამოვაცხადეთ, რომ „მოგზაური" [illegible] მოვალი 1906 წლიდან ჩვენი რედაქციით აღარ გამოვა. მიუხედავათ ამისა „მოგზაური"-ს სახელზე დღემდის იგზავნება [illegible] ამ წლის გაზეთის დასაკვეთათ. ეს [illegible] ხელში უვარდება სრულებით გარეშე პირ[illegible] ამიტომ ჩვენ არავითარ პასუხის მგებლობას არ ვღებულობთ. ვისაც რაიმე დამოკიდებულება აქვს „მოგზაური"-ს ყოფილ რედაქციასთან, „განთიადი"-ს რედაქციას [illegible] და მიმართონ.

„პატარა გაზეთი"

წლის დამლევამდე 3 მან. ✦

✦ ცალკე ნომერი 3 კ[illegible]

ხელის მოწერა მიიღება თფილისში [illegible]ლის ქუჩა, სახლი თავ.-აზ. № 117

ქუთაისში „კოლხიდის" სააგენტოში იყიდება ცალკე ნომრები.

ბათუმში მათეოზ ნიკოლაძის წიგნის მაღაზიაში.

ქ. თფილისში

კ. თავართქილაძის წიგნის მაღაზიაში

იყიდება შემდეგი ახალი წიგნები

1, ე. ნინოშვილის სრული თხზ. მშვენიერი ყდით
2. ა. ყაზბეგის სრული თხზ. მშვენიერის ყდით
3, ია ეკალაძე 1 წიგნი
4, ხერგეი მესხი 1 წიგნი
5, უცხო სიტყვათა ლექსიკონი მშვენიერ ყდით
6, გასაოცარი ამბები მსოფლიოს ცხოვრებაში